

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МУЗИЧНО-
ВИХОВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0122-з
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна
освіта»

О. В. Голінська

Керівник: доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти, к. пед. н.

_____ А. Ф. Курінна

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти, к. пед. н.

_____ О. О. Самсонова

Запоріжжя
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
« ____ » _____ 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Голінській Олені Володимирівні

1. Тема роботи: «Удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти»
керівник роботи Курінна Алла Феліксівна, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н.
затверджена наказом ЗНУ від «26» вересня 2023 р. № 1504-с

2. Строк подання студентом роботи: 29 листопада 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): проаналізувати зміст, структуру, характеристики основних компонентів виховної системи закладу дошкільної освіти; розкрити особливості процесу управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти; розробити модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти; підготувати рекомендації щодо удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 2, рисунків – 13.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Курінна А. Ф.	07.02.23 р.	07.02.23 р.
Розділ 1	Курінна А. Ф.	25.03.23 р.	25.03.23 р.
Розділ 2	Курінна А. Ф.	12.05.23 р.	12.05.23 р.
Висновки	Курінна А. Ф.	16.09.23 р.	16.09.23 р.

7. Дата видачі завдання: 07.02.23 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-лютий	виконано
2	Написання вступу	квітень	виконано
3	Написання першого розділу	травень-червень	виконано
4	Написання другого розділу	серпень	виконано
5	Написання висновків	вересень	виконано
6	Оформлення роботи, рецензування	жовтень	виконано
7	Захист	грудень	виконано

Студент _____ О. В. Голінська
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ А. Ф. Курінна
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Т. В. Турбар
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 91 с., 2 таблиці, 13 рисунків, 50 джерел.

Мета дослідження: розробити й науково обґрунтувати систему управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження: система управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження: модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

Для досягнення мети та вирішення поставлених задач використовувалися теоретичні методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної, довідкової літератури, інструктивно-нормативних видань, інформаційних ресурсів мережі Інтернет з подальшим узагальненням і систематизацією його результатів; моделювання освітнього процесу.

Теоретичне значення дослідження полягає в науковому обґрунтуванні системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні рекомендацій щодо удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти.

Галузь використання: заклади дошкільної освіти.

ПРОЦЕС УДОСКОНАЛЕННЯ, СИСТЕМА, УПРАВЛІННЯ, МУЗИЧНО-ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ, БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

SUMMARY

Holinska O. V. Improvement to the System of Management of Music Education Activity in the Institution of Preschool Education

The qualifying work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references (50 items). The volume of the qualifying paper is 91 pages (with 75 pages of the main text). The work contains 2 tables and 13 figures.

The purpose of the study is to develop and scientifically substantiate the system of management of music education activity in the institution of preschool education on foundations of The basic component of preschool education.

According to the purpose the following tasks are defined:

1. Analyze the content, structure, characteristics of the main components of the educational system of preschool education institutions.
2. Reveal the features of the process of management of education work in the preschool educational institution.
3. Develop the model of management of the music education activity in the preschool educational institutions on the basis of The basic component of preschool education.
4. Prepare recommendations for improving the system of management of music education activity in the preschool education institution.

The object of the study is the system of management of education work in the preschool education institution.

The subject of the study is the model of the management of music education activity in the preschool education institution on the basis of The basic component of preschool education.

The first chapter «Scientific principles of the process of management of education work in the preschool education institution» represents the education system in the preschool educational institution as a pedagogical phenomenon and

concept; characterizes the main components of the education system of the preschool education institution; reveals functions of education system; gives scientific foundations of the methodology of creating an education system of a preschool education institution.

The second chapter «The system of management of music education activity in the preschool educational institution on the basis of The basic component of preschool education» characterizes management of the system of music education in the preschool education institution; develops, scientifically substantiates the model of the management of music education activity in the preschool education institution on the basis of The basic component of preschool education; gives expert evaluation of the system and makes all relevant methodological recommendations.

Theoretical significance of the research is in the scientific substantiation of the system of management of music education activity in the preschool education institution on The basis of the basic component of preschool education. Practical significance of the obtained results of the research is in development of recommendations of the improvement to the system of management music education activity in the preschool education institution.

Field of use: preschool educational institutions.

Key words: process of improvement, system, management of music education activity, The basic component of preschool education, preschool educational institution.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Наукові засади процесу управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти	11
1.1. Виховна система закладу дошкільної освіти: зміст, структура, характеристика основних компонентів.....	11
1.2. Аналіз системи управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти.....	21
1.3. Базовий компонент дошкільної освіти як основа моделі управління музично-виховною діяльністю.....	36
Розділ 2. Система управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.....	47
2.1. Організація та керівництво системою музичного виховання у закладі дошкільної освіти.....	47
2.2. Проектування моделі управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти.....	63
2.3. Експертна оцінка дослідження.....	75
2.4. Рекомендації щодо удосконалення процесу управління музично-виховною діяльністю на засадах Базового компонента дошкільної освіти.....	78
Висновки.....	84
Список використаних джерел.....	87

ВСТУП

В умовах реформування дошкільної освіти відбуваються суттєві зміни в підходах, змісті, формах, методах і засобах організації освітньої діяльності. На сучасному етапі дошкільна освіта спрямована на всебічний, гармонійний розвиток особистості дитини, забезпечення її фізичного та психічного здоров'я, допомагаючи реалізувати свій природний потенціал.

Модернізація національної системи дошкільної освіти вимагає визначення чітких наукових засад, на яких вона має ґрунтуватися з урахуванням сучасних тенденцій розвитку України як демократичної держави. Виникає необхідність створення систем управління з якісно новими властивостями та можливостями, створення і застосування яких змінить і професійні можливості керівника, і сучасну практику управління. Якщо не змінити теперішню ситуацію, розрив між можливостями існуючих систем управління закладами дошкільної освіти і потребами цих установ в менеджменті може бути ще більшим. Тому сьогодні потрібно не тільки оновлювати вимоги до побудови внутрішньої системи управління дошкільним закладом, а також ситуація вимагає і розроблення інструментарію для її аналізу та оцінювання.

Відповідно до концептуальних положень Базового компоненту дошкільної освіти, основним її завданням є – не стільки озброїти дитину системою знань, скільки наукою життя. Суспільству необхідно зберегти пріоритети охорони життя, зміцнення психічного і фізичного здоров'я дошкільника, забезпечити їхній своєчасний та повноцінний фізичний розвиток. Аналіз положень Базового компоненту дошкільної освіти, змісту освіти, спрямований на збереження дитячої субкультури, зорієнтований на цінності та інтереси дитини, врахування її вікових можливостей.

Основними теоретичними засадами Базового компонента дошкільної освіти (далі – БКДО) виступають: визнання своєрідності, унікальності, особливої ролі дошкільного дитинства в становленні особистості, врахування сенситивності даного періоду для становлення первинного схематичного світогляду, супідрядності мотивів, довільної поведінки, внутрішніх етичних інстанцій, самосвідомості. У зв'язку із визначення пріоритетних напрямів освіти, набуває певного значення і організація управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти на засадах реалізації завдань БКДО. Тому, спираючись на основні положення цього документу, розвиток нових теоретичних та практичних підходів до обґрунтування сучасної системи організації виховання дітей має незаперечне значення для успішного вирішення завдань БКДО.

Необхідність реформування, модернізації та оновлення системи виховної роботи в закладах дошкільної освіти висвітлюється в роботах А. Богуш, Н. Гавриш, В. Григоращ, Г. Єльнікової, О. Касьянової, В. Крижка, К. Крутій, Н. Маковецької, О. Мармази та ін. У них наголошується, на тому, що заклади дошкільної освіти проводять плідну роботу з питань розвитку і виховання дітей, починаючи з раннього віку, впроваджують інноваційні технології і сучасні методики. Але досягти високого рівня розвитку освіти можна лише шляхом поєднання набутого національного досвіду минулих поколінь та новітніх підходів сьогодення.

Однак, не зважаючи на те, що проблема організації системи управління виховною роботою в дошкільному закладі знаходиться у центрі уваги педагогічної теорії та практики, проблема управління музичним вихованням з урахуванням вимог БКДО розглянута недостатньо, що і обумовило вибір теми дослідження: *«Удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти»*.

Мета дослідження – розробити й науково обґрунтувати систему управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

У відповідності до мети дослідження визначено основні завдання:

1. Проаналізувати зміст, структуру, характеристики основних компонентів виховної системи закладу дошкільної освіти.

2. Розкрити особливості процесу управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти.

3. Розробити модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

4. Підготувати рекомендації щодо удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – система управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

Для досягнення мети та вирішення поставлених задач використовувалися *теоретичні* методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної, довідкової літератури, інструктивно-нормативних видань, інформаційних ресурсів мережі Інтернет з подальшим узагальненням і систематизацією його результатів; моделювання освітнього процесу.

Теоретичне значення дослідження полягає в науковому обґрунтуванні системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні рекомендацій щодо удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти.

Галузь використання: заклади дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЮ РОБОТОЮ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Виховна система закладу дошкільної освіти: зміст, структура, характеристика основних компонентів

Організація освітнього процесу у закладі дошкільної освіти (ЗДО) здійснюється відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» і спрямована на реалізацію основних завдань освітньої установи. Зміст навчально-виховного процесу у ЗДО визначається Базовим компонентом дошкільної освіти і реалізується відповідно до програм розвитку, навчання, виховання дітей «Дитина», «Малятко», «Українське довілля», «Дитина в дошкільні роки», «Зернятко», що рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

Одним із ключових підходів до реалізації змісту чинних програм з розвитку дошкільної освіти в Україні є пріоритетна зорієнтованість на активізацію творчого потенціалу дитини. Головна мета дошкільної освіти в Україні – створити сприятливі умови для особистісного становлення дітей, забезпечити їх збалансований розвиток, узгодження у житті основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження, формування життєвої компетентності, розвитку ціннісного ставлення до світу природи, людей, самих себе.

З введенням у дію Закону України «Про дошкільну освіту» [17] створено надійне правове підґрунтя для функціонування всієї системи дошкільної освіти. На законодавчому рівні встановлено, що її зміст визначається Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні – державним освітнім стандартом, затвердженим МОН України.

Реформування та модернізація дошкільної освіти в Україні, яка відбувається сьогодні, обумовлює необхідність підвищення якості управління виховною діяльністю в закладах дошкільної освіти [23; 32; 50]. Це вимагає суттєвих змін в управлінській діяльності, яка пов'язана з оновленням змісту виховної роботи.

Головною метою виховної роботи є розвиток сутнісних сил дошкільника, його фундаментальних здібностей та набуття певних умінь, навичок в процесі розвитку, виховання, навчання, формування [7; 11; 50]. З огляду на оновлення національної системи дошкільної освіти головним аспектом є удосконалення організації виховного процесу, який є основним в особистісному розвитку дитини.

Необхідність реформування, модернізації та оновлення системи виховної роботи в закладах дошкільної освіти висвітлюється в роботах [7; 11; 23; 32; 44]. У них наголошується, що заклади дошкільної освіти реалізують плідну роботу з питань розвитку і виховання дітей, починаючи з раннього віку, впроваджують інноваційні технології і сучасні методики. Але досягти високого рівня розвитку освіти можна лише шляхом поєднання набутого національного досвіду минулих поколінь та новітніх підходів сьогодення.

Для детального з'ясування стану питання нами було проаналізовано термін «виховання», який в історії мав різні прояви і тлумачення. В англійській мові він означає водночас як діяльність, так і науку про виховання [42, с. 235]. В українській мові «виховання» є похідним від слова – «ховати, вирощувати». Пізніше його стали пов'язувати з поняттям «навчати» [45, с. 53].

В педагогічному словнику «виховання» вживається в чотирьох значеннях:

– *у широкому соціальному* – це виховний вплив на людину всього суспільства і всієї дійсності, який має не тільки позитиву спрямованість. Дійсність містить конфлікти і протиріччя; тут особистість набуває не тільки позитивного соціального досвіду, але і негативного;

- у широкому педагогічному – це виховна діяльність різних освітньо-виховних систем, які керуються педагогічними теоріями;
- у вузькому педагогічному – це цілеспрямована виховна діяльність педагога з метою досягнення певних виховних цілей;
- у гранично вузькому – це розв'язання педагогом конкретної індивідуальної проблеми виховання або перевиховання.

Отже, виховання є процесом підготовки людини до сьогоденної та майбутньої життєдіяльності. Середовище переважно стихійно впливає на розвиток людини, а виховання завжди є цілеспрямованим, тому його результати передбачувані.

К. Крутій відмічає, що виховання – «...один із чинників, під впливом якого здійснюється розвиток дитини, а також сукупність знань, культурних навичок, поглядів, що становлять загальний рівень духовного розвитку дитини і є наслідком систематичного впливу, навчання, виховання» [25, с. 12].

Як вирішальний чинник розвитку дошкільної освіти, виховання виконує такі функції: організовує діяльність, в якій розвивається і формується особистість; підбирає зміст навчання і виховання, який сприяє розвитку й формуванню особистості; усуває впливи, які можуть негативно позначитися на розвитку і формуванні особистості; ізолює особистість від несприятливих для її розвитку та формування умов, які неможливо усунути.

Передусім виховання спрямовується на створення умов для розвитку успадкованих фізичних особливостей і природних задатків та набуття нових рис і якостей, що формуються упродовж життя людини. Звісно, воно не може змінити кольору шкіри чи конституції тіла, успадкованих особистістю, але може зробити її фізично здоровою, витривалою, загартованою. Виховання не може докорінно перебудувати й тип темпераменту, але здатне внести до нього певні корективи. Вихованням людина розвиває та зміцнює гальмівні процеси або збільшує силу й динамічність нервових процесів.

Успадковані людиною задатки розвиваються тільки у процесі її виховання: коректне виховання сприяє розвитку, навіть дуже слабо виражених задатків, неправильне – гальмує його.

Виховання не лише визначає розвиток, а й залежить від нього, постійно спирається на досягнутий рівень розвитку. Проте головне його завдання – йти попереду розвитку, просувати його й зумовлювати в ньому новоутворення. Отже, виховання формує особистість, сприяє її розвитку, орієнтує на процеси, які ще не визріли, але перебувають у стадії становлення [4].

У науковій літературі виховання розглядається як цілеспрямований процес організації та стимулювання різноманітної й активної діяльності дитини, на оволодіння суспільним досвідом, тобто знаннями в різних сферах її життя, практичними вміннями й навичками, способами творчої діяльності, соціальними й духовними відношеннями.

Аналіз поняття «виховання» показав, що це передусім цілеспрямована систематична діяльність вихователя, зумовлена законами суспільного розвитку особистості. Таким чином, «виховання», визначення якого беремо за основу в нашому дослідженні – це процес цілеспрямованої, систематичної, організованої планомірної взаємодії вихователя і вихованця, під час якого відбувається вплив на свідомість, підсвідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери виховання, наукового світогляду, високих моральних, громадських і професійних рис для формування особистості дитини.

Важливе значення приділяється в літературі аналізу сутності виховної роботи в закладі дошкільної освіти [8; 11; 27].

К. Крутій відмітила, що «... виховна робота є збереження та зміцнення психічного і фізичного здоров'я дошкільників, забезпечення їх своєчасним та повноцінним всебічним розвитком» [25, с. 15].

Д. Фельштейн зазначив, що у самостійний аспект змістового наповнення виховної роботи виокремлюються формування духовності, закладання основ культури міжособистісного спілкування, моральної, громадської, національної

та художньо-естетичної, родиннопобутової, правової, інтелектуальної, екологічної культури. На нашу думку, щоб здобути бажані результати, важливо інтегрувати означені аспекти, не обмежуючись одним із них.

Виховна робота – це система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Ефективність її значною мірою залежить від того, наскільки збігаються впливи організованої виховної діяльності та об'єктивних умов. Результатами цієї роботи не слід очікувати відразу після застосування виховного впливу, вони дещо віддалені в часі. Вона є двосторонньою, тобто у неї обов'язкова участь вихователя та вихованця. У процесі виховної роботи формується внутрішній світ дитини, проникнути в який дуже важко. Для цього потрібні методики, які надавали б змогу виявити погляди, переконання і почуття кожного вихованця, щоб збагачувати внутрішній світ кожної дитини. Виховна робота характеризується різними завданнями і напрямками, реалізація яких залежить від того, наскільки виховання здатне передбачити необхідність розв'язання конкретних виховних завдань.

Досить повне і обгрунтоване визначення виховної роботи знаходимо у словнику С. Гончаренка. На його думку, виховна робота – цілісний процес, у якому органічно поєднані змістова і процесуальна сторони. Змістова сторона виховної роботи характеризує сукупність виховних цілей. Процесуальна – самокерований процес педагогічної взаємодії вихователя та вихованця, що включає організацію і функціонування системи виховної діяльності й самовиховання дітей, спрямованої на реалізацію виховних цілей і формування позитивного досвіду самовдосконалення вихованців.

Отже, виховна робота – це динамічне складне педагогічне явище, яке відбувається на основі цілеспрямованого впливу вихователя, соціального середовища на розум, почуття, волю вихованця з метою формування всебічно і гармонійно розвинутої особистості. Основними ознаками виховної роботи є системність, цілісність, двосторонність, комплектність, гуманність,

планомірність, націленість на конкретний результат, неперервність, тривалість і організованість.

Розглянемо пріоритетні аспекти виховної роботи в закладі дошкільної освіти:

- повноцінний і всебічний розвиток дітей на засадах національної культури і духовності;

- забезпечення фізичного та психічного здоров'я дітей, своєчасне виявлення тих, хто потребує поліпшення стану здоров'я;

- започаткування основ трудового виховання, екологічної культури, моральної орієнтації в національних і загальнолюдських цінностях, набуття життєвого досвіду, виховання поваги і любові до батьків, родини, Батьківщини, людей, праці;

- створення сприятливих умов для розвитку моральної самооцінки, яка має відображати ставлення дитини до себе як суб'єкта гуманних, доброзичливих взаємин з оточуючими;

- залучення дітей до національної культури, мистецтва, традицій, обрядів українського народу, виховання шанобливого ставлення до культурних надбань, звичаїв, традицій інших народів;

- своєчасне виявлення ранньої обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей;

- соціалізація дитячої особистості, організація спілкування як особливої діяльності, що допомагає дітям пізнати оточуючу дійсність, світ людських взаємин і себе;

- інтеграція родинного та суспільного дошкільного виховання на засадах народної педагогіки, національної культури, сучасних досягнень науки, надбань світового педагогічного досвіду;

- психологічна підготовка дітей до навчання у школі, оволодіння рідною мовою;

– забезпечення пізнавальної активності, творчих і художніх здібностей ігровій та інших видах дитячої діяльності.

Таким чином, це дозволяє зробити висновок, що виховна робота в закладі дошкільної освіти, визначення якого ми беремо за основу в подальшому дослідженні – це система виховних заходів, які за допомогою різних напрямів виховної роботи дозволяють всебічно розвивати та виховувати дитину.

У державному документі з питань національної освітньої політики визначено пріоритетні ідеї змісту виховання особистості. Виокремлюють такі основні напрями виховання: трудове, національно-патріотичне, моральне, розумове, естетичне, правове, екологічне, фізичне.

Глибоке сприйняття навколишнього середовища, виховує любов до своїх рідних, відносини між собою, збагачує і емоційно Трудове виховання – процес залучення дитини до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передачі їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, працьовитості й свідомості людини праці. Трудове виховання спрямоване на формування системи якостей, необхідних для розвитку творчої особистості в різних видах трудової діяльності: навчальній, науковій, сфері обслуговування. В. Сухомлинський зазначав: «... трудове виховання – це гармонія трьох понять – треба, важко, прекрасно» [35].

Національне виховання – це історично зумовлена і створена самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної поведінки, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, у процесі якої засвоюється духовна і матеріальна культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь» [45, с. 189]. Національне виховання ґрунтується на засадах родинного виховання, на ідеях і засобах народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що уособлюють вищі зразки виховної мудрості українського народу – любов до рідної землі, до свого народу, його традиції,

звичаї, готовність до мирної праці, почуття гордості за Батьківщину, вірність Україні, власну відповідальність за її долю.

Моральне виховання – полягає в цілеспрямованому формуванні моральної свідомості, розвитку морального почуття й формуванні звичок і навичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології» [45, с. 193]. Головним завданням вихователів є виховання у дитини любові, поваги до батьків і старших, вірності та дружби, свідомого, творчого ставлення до виконання своїх обов'язків, любов до рідної землі, до рідної мови, шляхетного ставлення до жінки, уміння захищати слабших, турбуватись про молодших.

Розумове виховання – важлива складова частина розвитку особистості вихованця, підготовки його до життя і професійної діяльності. Воно включає в себе цілеспрямовану діяльність вихователя, який розвиває розумові сили і мислення дитини, прищеплює йому культуру розумової праці [45]. Головні завдання вихователів формувати у дитини світогляд з його розмаїттям понять, поглядів, переконань і почуттів, що визначають ставлення до навколишнього середовища і самого себе.

Естетичне виховання – складова частина виховної роботи, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини [11]. Важливим середовищем естетичного виховання є мистецтво, природа, трудова діяльність, які захоплюють своїм процесом та результатом. У процесі естетичного виховання формуються естетична свідомість і поведінка дошкільника. Головними завданнями вихователя є – розвивати творчі здібності у дитини, виховувати гуманістичні якості, інтереси і любов до життя в його різноманітних проявах. Головними складовими естетичного виховання є художнє, літературне та музичне виховання.

Музичне виховання – є органічною складовою всього освітнього процесу в дошкільному закладі. Воно відіграє велику роль у гармонійному розвитку

дитини. Музичне виховання формує, забарвлює мову, сприяє розвитку музичних здібностей.

Правове виховання – спрямоване на формування правової свідомості, повсякденної життєдіяльності у відповідальності з вимогами законів, загальноприйнятих норм і принципів поведінки. Воно пов'язане з формуванням поваги до Конституції та інших законів і правових актів України. Головними завданнями вихователя – доведення до вихованців законів і нормативних актів України та їх усвідомлення; формування правової свідомості; прищеплення поваги до правових норм, принципів законності, розуміння необхідності їх дотримання; вироблення у вихованців навичок і вмінь правової поведінки.

Фізичне виховання – це складова частина загального виховання, спрямована на зміцнення здоров'я й загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей дитини, формування життєво важливих рухових навичок і вмінь. У фізичному вихованні використовуються фізичні вправи, природні та гігієнічні чинники.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в дитини екологічної культури. Екологічне виховання передбачає розкриття сутності світу природи – середовища перебування людини, яка повинна бути зацікавлена у збереженні цілісності, чистоти, гармонії в природі.

Отже, теорія виховання дітей дошкільного віку забезпечує формування і розвиток особистості дитини відповідно до суспільних потреб. Вона конкретизується в теоріях фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного виховання. Кожен із цих напрямів реалізовує особливі, властиві лише йому цілі і завдання, принципи, зміст, методи і форми роботи. Загальною метою виховання дітей дошкільного віку є всебічний розвиток дитини, формування базису її особистісної культури. Реалізується вона в єдності складових частин виховання дітей дошкільного віку.

На підставі цього була розроблена схема головних напрямів виховної роботи в закладі дошкільної освіти (рис. 1.1).

Рисунок 1.1. Напрями виховної роботи в закладі дошкільної освіти

Отже, виховна робота в закладі дошкільної освіти являє собою складну діяльність керівництва, педагогічного колективу, вихованців, яка реалізується в різних видах діяльності.

Проведений аналіз організації виховної роботи в закладах дошкільної освіти показав, що і на сьогодні питання потребує більш глибокого наукового вивчення. Термін виховання включає в себе різні аспекти та основні напрями, на основі яких базується родинне виховання, розумове, моральне, екологічне, естетичне. Також є необхідність в створенні спеціальних розробок щодо удосконалення управління виховним процесом в закладі дошкільної освіти, що надасть змогу реалізувати творчий потенціал вихованця на необхідному рівні сучасних вимог. Значною мірою цьому буде сприяти реалізація в повному обсязі Базового компоненту дошкільної освіти, однією з ознакою якого є якісний розвиток, вихованість та навченість дитини перших шести років життя. У цьому випадку управління виховною роботою, на нашу думку, буде більш

якісним і стане більш ефективним за рахунок надбання необхідних управлінських знань, умінь і навичок.

Враховуючи наведені положення, визначимо сили, які, на нашу думку, зумовлюють ефективний процес гармонійного розвитку дітей дошкільного віку згідно з їхніми віковими та індивідуальними особливостями. Насамперед, – це створення позитивного емоційного підґрунтя, чуттєвої основи для оптимальної виховної суб'єкт-суб'єктної взаємодії; пробудження почуття успіху (почуття власної важливості) як чинника моральної особистості; уміння педагога захопити вихованців проникливістю до всього живого, переконати словом; щодня наповнювати їх серця любов'ю, теплом й посмішками, насамкінець перманентне забезпечення цілісного етичного впливу на дитину.

1.2. Аналіз системи управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти

У підрозділі наша увага буде зосереджена на висвітленні процесу управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти. Організацію управління виховною роботою розглянемо із визначення центрального поняття «організація». Організацію ми розуміємо, як стійку систему відносин між суб'єктами, заснована на сукупності досягнутих ними угод.

Організація – це цілісна система, спеціально розроблена так, щоб люди, які працюють в її межах, могли ефективно вирішувати професійні ситуації та завдання.

Організація – просторово-часова структура виробничих чинників та їх взаємодія з метою здобуття максимальних якісних і кількісних результатів в найкоротший час і при мінімальних витратах чинників виробництва [30]. Термін «організація» (від лат. – organize) має два визначення. Організація як функція управління забезпечує впорядкування технічною, економічною,

соціально-психологічною і правовою сторонами діяльності керованої системи на всіх їх ієрархічних рівнях. В той же час інше значення цього слова – це об'єднання, колектив зусилля якого спрямовані на досягнення конкретних, спільних для всіх членів цього колективу цілей. Але будь-яка організація повинна мати в своєму розпорядженні такі важливі ресурси, як капітал, інформація, матеріали, устаткування і технологія. Не меншу роль для успішної діяльності організації грає і наявність стійких зв'язків між членами колективу, спільних для всіх правил і культури поведінки. Успіх функціонування організації залежить від складних, змінних чинників зовнішнього середовища: економічних умов, технічного забезпечення, конкуруючих організацій, зв'язку зі споживачами, системи маркетингу, що діє, урядових і правових актів тощо.

Управлінська діяльність людини багато в чому залежить від організаційних початків, наймудріший наказ буде лише фікцією, якщо не організовано його виконання, виконавцеві не ясна його мета і він не підкріплений мотивацією.

Таким чином, теоретичним фундаментом наукових засад організації в контексті управління, значення якого ми беремо за основу, є методи кібернетики, теорії систем. Теоретичні і практичні пропозиції відомих американських фахівців в області менеджменту Т. Пітерса і Р. Уотермана [30], які розглядали організацію як єдність семи основних змінних: структури, стратегії системи і процедур управління, сукупності придбаних навичок, уміння, стилю управління і складу працівників, тобто системи кадрів. Отже, організація – об'єднання людей, які спільно працюють для досягнення визначених цілей.

Для більш широкого визначення конструкту «організація системи управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти» розглянемо поняття «система».

Система – це цілісність, що складається з декількох взаємозв'язаних частин або законів, кожен із яких вносить свій вклад до результату діяльності цілого (системи) [32].

Система, що відображає склад різних елементів, ланок і рівнів управління, що функціонують для досягнення певної мети, називається організаційною. Система організації (організаційна система) – це логічні взаємовідносини рівнів управління і функціональних галузей, побудовані в такій формі, яка дозволяє найефективніше досягати цілей організації. Організаційна система – це спосіб угруповання робіт і проведення лінії підпорядкування, що об'єднує роботи.

Система управління розглядається як необхідна форма реалізації функцій управління. Функції та система управління представляють дві взаємозв'язані і взаємообумовлені сторони єдиного цілого – організації системи управління і виступають відповідно як зміст і форма процесу управління. Взаємообумовленість функцій і структури управління передбачає первинність функцій і вторинність системи управління. Проте первинність і вторинність функцій і системи відносні, а не абсолютні.

Оскільки призначення організаційної системи полягає в тому, щоб забезпечити досягнення цілей, що стоять перед організацією, проектування структури повинно базуватися на стратегічних планах організації і змінних зовнішнього середовища, в якому вона здійснює свої операції. Система організації має бути такою, щоб забезпечити реалізацію її стратегії. Оскільки з часом стратегія і зовнішнє середовище міняються, то необхідні відповідні зміни і в організаційних системах, вживання нових організаційних форм, систем. Необхідно широко використовувати принципи і методи проектування організаційної системи управління на основі системного підходу.

Існує досить багато визначень системи, але більшість дослідників сходяться на тому, що відмінними характеристиками системи є структурність (наявність складових її елементів і можливість розкладання системи на

складові) і процесність (або в деяких, випадках циклічність, тобто можливість повторення процесів існування для збереження системи).

Організація системи – реальна існуюча сукупність факторів, спеціально створених для реалізації функцій діяльності [31].

Функція – це відношення між управлінською системою та об'єктом управління, вимагаючи від системи конкретної дії для забезпечення цілеспрямованості організації процесу управління.

Управління – це безперервний та цілеспрямований процес впливу на керований об'єкт. Поняття «управління» у наш час використовують численні науки. Але зміст цього поняття багато в чому визначається специфікою досліджуваного об'єкта. Так, правомірно говорити про управління педагогічною системою закладу освіти, яка має об'єктивну природу, але за механізмом реалізації – це процес. Надамо визначення основним функціям управління.

1. Контроль – вид управлінської діяльності, який забезпечує розв'язання різних завдань [29].

2. Мотивація – це процес спонукання себе та інших до діяльності з метою досягнення особистих цілей та цілей організації [32].

3. Планування – вид управлінської діяльності, що спрямована на визначення мети, завдань управління, змісту управлінської діяльності, відповідальних за ті чи інші заходи та терміну їх виконання [29].

4. Організація як функція управління забезпечує впорядкування технічною, економічною, соціально-психологічною і правовою сторонами діяльності керованої системи на всіх їх ієрархічних рівнях [31].

Управління – діяльність, спрямована на розробку рішень, організацію контролю, регулювання об'єкта управління згідно з метою, аналіз і підведення підсумків на основі достовірної інформації. Механізм, що забезпечує цей процес – система управління. Узагальнимо функції управління у вигляді (рис. 1.2).

Аналіз літератури [7; 19; 30; 32; 49] дозволив узагальнити наступні функції управління: мотивація, контроль, планування та організація.

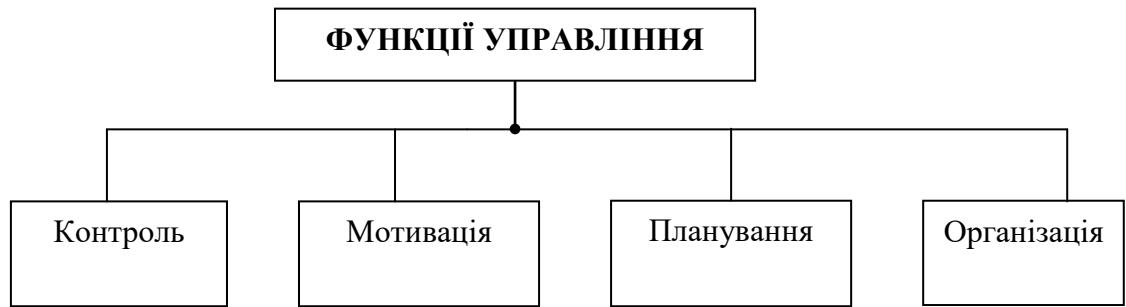

Рисунок 1.2. Функції управління

Існують певні принципи, тобто максимально широкі за обсягом твердження, у яких фіксується предмет науки управління [48; 49].

1. Принцип правової захищеності управлінського рішення. Вимагає від керівників знань чинного законодавства та прийняття управлінських рішень лише відповідно до чинних нормативно-правових актів.
2. Принцип оптимізації управління. Оптимізація управління підвищує ефективність керованої системи.
3. Принцип найменшого впливу. Розумове сполучення централізації та децентралізації управління.
4. Норма керованості. Норму керованості складає число педагогічних працівників, підлеглих безпосередньо завідувачу.
5. Принцип делегування повноважень. Делегування – поняття, що обслуговує теорію управління. Делегування – це передача завдань та повноважень особі, яка приймає на себе відповідальність за їх виконання.
6. Принцип відповідностей. Виконувана робота повинна відповідати інтелектуальним та фізичним можливостям виконавця.
7. Принцип автоматично заміщення відсутнього.

8. Принцип першого керівника. При організації виконання важливого виробничого завдання контроль за ходом робіт повинен бути залишений за першим керівником.

9. Принцип одноразового введення інформації (не припускати дублювання та повторів).

10. Принцип нових завдань (бачення перспектив).

11. Принцип підвищення кваліфікації.

Управління як освітній процес – цілеспрямована діяльність з навчання, виховання та розвитку особистості шляхом організованого освітнього процесу.

З метою визначення специфічних рис управління закладом дошкільної освіти, нами здійснено теоретичний аналіз наукових джерел [30; 38; 43; 46; 48; 49]. Перша особливість – це невеликі, розміри закладів освіти за кількістю вихованців і педагогічного колективу. Саме з цією рисою пов'язана специфіка управлінської підсистеми дитячого садка. Ця підсистема є невеликою за кількістю управлінських працівників, лінійно-функціональною та дворівневою. Найбільш яскраво вираженим є рівень директора (завідувача) закладу дошкільної освіти. Тільки в цьому типі освітніх установ директор є суто управлінським працівником і не бере безпосередньої участі у виховній діяльності. Весь зміст його діяльності становлять різнотипові управлінські завдання.

Від керівника закладу дошкільної освіти безпосередньо залежить, чи буде реалізовано творчий потенціал діяльності педагога-вихователя, чи останній перетвориться на виконавця регламентуючих вказівок. До значущих рис педагогічної системи дошкільного закладу можна віднести більш стабільні вимоги до виховання дитини. Мета роботи ЗДО меншою мірою підлягає змінам та впливу зовнішніх чинників. Ця особливість створює умови для більшої упорядкованості, стабільності, технологічності процесу виховання дітей, підвищення його детермінованості. Особливості процесу виховання визначають особливості процесу управління (керованої системи).

Діяльність керівника ЗДО має відображати особливості процесу виховання. Але коли виникає необхідність внести системні зміни до процесу виховання, досягти цієї мети можна, тільки змінивши структуру і зміст управлінських завдань. У порівнянні з іншими освітніми системами заклад дошкільної освіти є менший за кількістю співробітників. Керівник краще знає підлеглих, що створює сприятливі умови для врахування їхніх особливостей. Керівник закладу дошкільної освіти має можливість особисто, постійно впливати на здійснення педагогічного процесу. Робота директора багато в чому залежить від умінь щодо управління виховною роботою тому це поняття було в центрі нашої уваги.

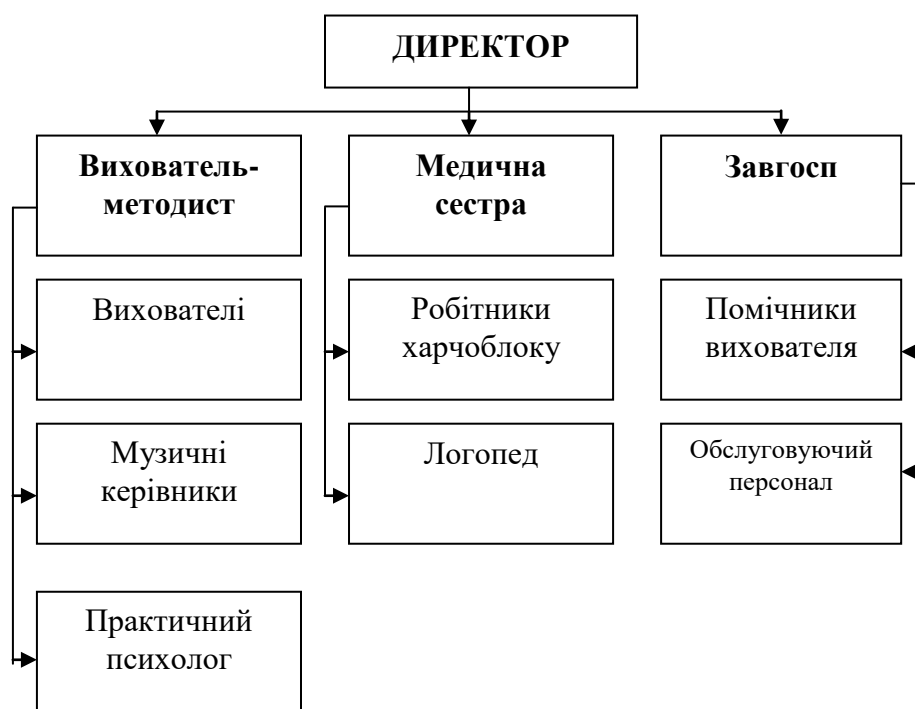

Рисунок 1.3. Структура управління закладом дошкільної освіти

До специфічних рис процесу виховання в закладі дошкільної освіти можна віднести те, що серед педагогічних завдань, які виконують вихователі, переважають індивідуальні. Ця риса зумовлює певні особливості управління. Так, Р. Шакурова наголошує, що управління виховним процесом досягається за допомогою визначення керуючої діяльності, спрямованої на створення

прогностичних, педагогічних, кадрових, фінансово-матеріальних, організаційних, медичних умов, необхідних для створення функціонування та розвитку виховного процесу і реалізації цілей закладу освіти.

Б. Лихачов розглядає управління виховною роботою «... як суб'єктивне віддзеркалення процесу, що виникає в надрах виховання і розвивається на основі виховної практики» [29].

Існує думка, що управління виховною роботою – це діяльність вихователя, що забезпечує планомірний і цілеспрямований виховний вплив на дитину. Воно передбачає підбір змісту виховної роботи з урахуванням вимог суспільства до рівня вихованості дитини у колективі й кожного зокрема. Вважається, що управління виховною роботою потребує постійного вивчення результатів виховної діяльності, рівня вихованості дитини, виховних можливостей колективу та батьківської громадськості й коригування з метою їх удосконалення.

Виходячи з проведеного аналізу, під *управлінням виховною роботою в закладі дошкільної освіти* ми будемо розуміти таку управлінську діяльність, яка спрямована на створення умов взаємодії між учасниками виховного процесу, реалізацію виховних завдань з метою забезпечення всебічного розвитку особистості дошкільника.

Для реалізації завдань виховного процесу в дитячих садках Фінляндії багато спеціалізованих приміщень для різних видів діяльності – кімнати для ігор з піском, водою, зали, кімнати, обладнані комп'ютерами, фізкультурним спорядженням. Вони використовуються, як правило, малими групами дітей, самостійно або під керівництвом вихователя. Всі режимні моменти в саду (заняття, обід, денний сон) спільні для всіх дітей, але якщо хтось із них не хоче брати в них участь, його не примушують. Кожний садок визначає власний напрям у виховній роботі (музичний, спортивний, художній, мовний), який узгоджується з батьками вихованців.

Виховна робота як управлінська проблема потребує урізноманітнення програм, систем, цілей, завдань і моделей дошкільної освіти. Наприклад, у Швейцарії існує понад 150 різноманітних систем і моделей закладів дошкільної освіти. Дещо інший, більш регламентований, підхід у Франції, де дитячий садок вважається досягненням навчально-виховної системи. Робота тут розподіляється за трьома секціями:

- у першій (діти віком від двох до чотирьох років) робота з малюками обмежується іграми;
- у другій (від чотирьох до п'яти років) більше уваги приділяється соціалізації дітей, навчанню їх спілкуватися за допомогою мови і жестів;
- у третій, основній (шестирічні діти) вихованців готують до навчання у школі, вчать читати, писати, лічити.

Завдання французького дитячого садка визначені законом, за яким вони мають здійснювати виховні та навчальні функції, а саме: створювати належні умови для фізичного, морального та розумового розвитку дітей; бути місцем де реалізуються перші навички спілкування однолітків; ознайомлювати дітей з азами письма, лічби, читання.

У програмі французьких дитячих садків чітко визначені такі види організації навчально-виховної діяльності за їх місцем і значенням у житті дитини: ігри, ритмічні рухи зі співами; заняття з ручної праці; моральне виховання; музичне виховання; прищеплення побутових навичок; розвиток мовлення; початкові елементи лічби, малювання, читання і письма.

Заняття проходять без примусу, цікаво і не втомлюють малюків. Виховні завдання покликані відучити дитину від неробства, викликати в неї радість, спонукати до активних дій. Ураховуються індивідуальні й вікові особливості кожного, відмінності у характерах і темпераменті. Організація виховної роботи з дітьми максимально наближені до природного спілкування розумової, уважної бесіди з малюком, а умови – до родинних. Певні підходи будуть

покладені нами в основу розробки моделі управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти.

Розглянемо основні форми організації виховної роботи в Центрі розвитку дитини «Веселка» міста Запоріжжя. Пріоритетними завданнями на 2022-2023 навчальний рік визначено:

1. Забезпечення активної співпраці ЗДО та сім'ї з охорони життя та збереження здоров'я дітей, дорослих шляхом подальшого створення здоров'язбережувального середовища.

2. Поглиблення діяльності педколективу щодо розвитку мовленової культури дошкільників через реалізацію довгострокового проекту «Україна-моя Батьківщина».

3. Реалізація системного підходу щодо формування життєвої компетентності дошкільників засобами LEGO-технології.

Цілі й завдання управління розвитком закладу дошкільної освіти являють собою опис прогнозованого результату управлінських зусиль і визначаються шляхом співвідношення потреб творчого процесу в управлінні та можливостями їх здійснення. Найважливішими засобами досягнення мети та вирішення задач управління виховним процесом є зміст виховної діяльності, яка визначається сукупністю управлінських функцій; організація структури керуючої системи; управлінські технології, які використовуються суб'єктами управління; ресурсами, які є в їх розпорядженні.

Результатами управлінського впливу на виховний процес є створення умов, необхідних для успішного розвитку особистості дитини в закладі дошкільної освіти таких, як:

– усвідомлення членами педколективу розвитку різних ланок виховного процесу таких як, естетичне, музичне, трудове, екологічне виховання, які потребують особливої уваги;

– усвідомлення колективом потреб і можливостей розвитку закладу дошкільної освіти;

- існування та узгодження базових цінностей щодо розвитку виховного процесу;
- інтеграція цінностей виховної діяльності в існуючу систему управління закладом дошкільної освіти;
- присутність загальних та узгоджених напрямів і цілей розвитку закладу дошкільної освіти;
- інформованість учасників роботи про цілі розвитку та критерії їх досягнення, прийняття ними цих цілей;
- узгодженість загальних цілей розвитку;
- наявність творчих ідей системи роботи закладу дошкільної освіти;
- мотивація учасників на застосування інновацій, розвиток творчого потенціалу;
- готовність усіх ресурсів, необхідних для успішного засвоєння нововведень, розвитку виховного процесу в закладі дошкільної освіти;
- існування необхідних підрозділів, встановлення необхідних та неформальних, внутрішніх та зовнішніх зв'язків.

Заклад дошкільної освіти виступає тим осередком, що системно стимулює активізацію творчих ресурсів, сил і потенцій усіх учасників освітнього процесу. Для цього необхідна активізація певних організаційно-педагогічних умов. Це – внутрішньо-особистісні (психічні, духовні); соціально-психологічні; організаційно-управлінські; соціально-економічні; політичні та інші способи дій, а під умовами розуміємо характеристику ситуацій, що охоплюють як внутрішні, так і зовнішні стани відносно особистості, результати процесів, взаємоположення факторів. Ці фактори стимулюють прояви й реалізацію творчої індивідуальності й формують сукупність виховних умов.

Для створення практико-орієнтованої моделі управління виховною роботою закладу дошкільної освіти потрібна орієнтація та актуалізація факторів створення умов для творчої індивідуалізації вихователя, сутність яких полягає:

– у цілеспрямованому формуванні в освітніх системах умов, що дозволяють реалізацію здібностей педагога зокрема, та педагогічного колективу в загалі;

– в опорі при організації виховних дій суб'єктів освітнього процесу на фактори, що стимулюють прояв педагогічної діяльності вихователів та діяльності дошкільників.

Фактори орієнтації та актуалізації і умови творчого розвитку вихователя повинні бути спрямовані на:

- прояв і організацію індивідуальності як якості особистості в цілому;
- актуалізація педагогічного змісту виховної діяльності;
- розширення «поля» прояву індивідуальності вихованців і педагога у виховній та педагогічній діяльності. На цій основі ми визначили умови й фактори, які актуалізують прояв і реалізацію педагога, а також педагогічного колективу.

До найважливіших умов удосконалення управління виховним процесом дослідники відносять:

- стимулювання рефлексії педагога, процесу його діяльності й власної індивідуальної траєкторії особистісно-професійного зростання;
- актуалізація основних педагогічних відносин в системі «вихователь – вихованець» на противагу технологізації, стереотипізації діяльності педагога;
- створення загального оптимально позитивного фону для виховного процесу [7].

До найважливіших факторів удосконалення управління виховним процесом належать:

- введення способів і форм організації дій, що дозволяють педагогові виявити недоліки виховного процесу;
- організація різних видів виховної діяльності, які дозволяють не тільки забезпечити соціалізацію педагога, але й зробити цілісним процес його творчого розвитку;

– введення способів і форм організації дій, які активізують педагога та вихованця в освітньому процесі [7].

Модель є основою для виховної роботи педагога та розробці системи практичних дій на всіх рівнях освітньої системи, особливо в дошкільних закладах, а також розвитку виховного процесу в різних видах діяльності. Процес управління виховною роботою має свою мету, зміст, форми, методи та умови виконання. Головна мета моделі управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти є упровадження спеціальних видів діяльності, що допомагають виявити та усунути недоліки виховного процесу. Узагальнення проведеної роботи дозволило розробити зміст управління виховною діяльністю (рис. 1.4).

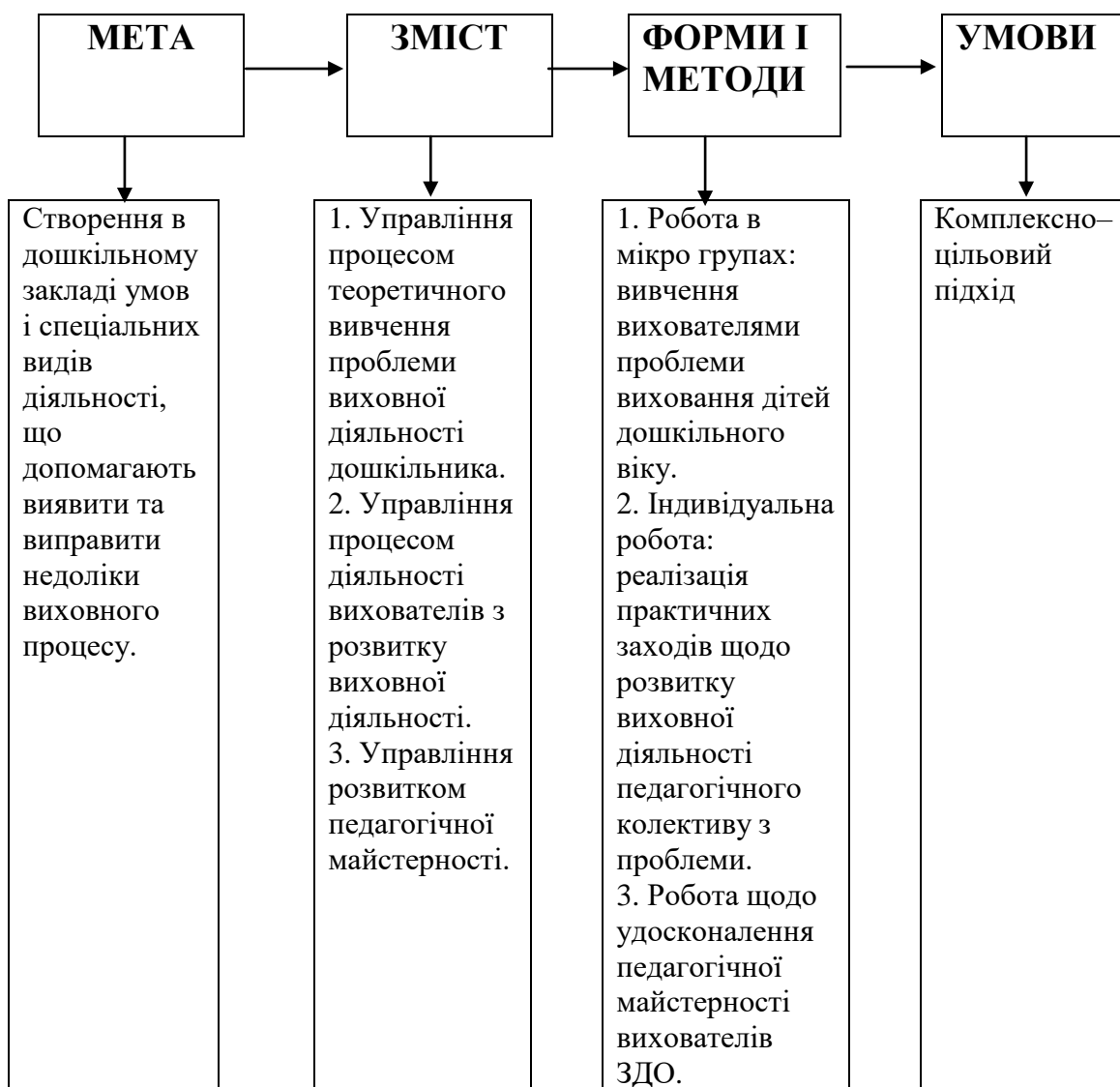

Рисунок 1.4. Зміст виховної роботи в закладі дошкільної освіти

Зміст виховної роботи – педагогічно адаптований соціальний досвід, система знань, способів діяльності інтелектуального і практичного характеру, досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу. Основним аспектом моделі управління, є створення та реалізація мети і завдань цієї діяльності. Результатом управлінського впливу на творчий процес є створення та виконання умов, необхідних для успішної виховної роботи в закладі дошкільної освіти. Це сприяє якісному багатокомплексному управлінню виховною роботою, яка передбачає широкий спектр проблем. Форми і методи – це формування навчальних навичок та встановлення мети, вибору засобів їх досягнення, що сприяє розвитку самостійності, наполегливості у діяльності, почуття відповідальності.

Зміст являє собою управління процесом діяльності вихованців, розвиток педагогічної майстерності, підвищення кваліфікації. Форми роботи різні: групові, індивідуальні, колективні, які вирішують виховні проблеми в закладі дошкільної освіти. Основними документами дошкільної освіти, що вирішують та визначають завдання, зміст освітньо-виховної роботи з дітьми дошкільного віку, є державні програми «Малятко», «Дитина», «Українське дошкілля», «Дитина в дошкільні роки», «Зернятко», «Освіта» та ін.

Для реалізації управлінських систем у закладах освіти педколективи дотримуються принципу наступності, виділяючи три напрями в управлінні виховною роботою:

1. Організація виховної роботи, спрямованої на загальну підготовку дитини, розвиток її моральних якостей, працездатності, реалізації її здібностей. Цьому сприяють плідна взаємодія з сім'єю, оптимальний режим дня в кожній віковій групі, сприятливий психологічний мікроклімат дошкільного закладу. У кожній групі створені зони для різних видів діяльності, працюють гуртки: «Природа і фантазія», «Чарівна нитка», «Веселі нотки».

2. Забезпечення інтелектуального розвитку дитини. Для реалізації цього принципу вихователі в своїй роботі використовують ігрову діяльність,

завдяки чому діти з особливою цікавістю сприймають матеріал з розвитку мовлення, початкових математичних уявлень, рідної природи і частіше використовують його в самостійної діяльності. Виховна робота будується так, щоб на кожному занятті створювати моменти комфортного самопочуття дітей: задоволення, активність, радість, успіх.

3. Спільна робота школи, дошкільного закладу і батьків з підготовки дітей до школи. Виховна робота побудована таким чином, що постійно проводяться загальні збори для батьків, школярів і вихователів дитячого закладу, індивідуальні та групові консультації, спільні концерти.

Аналізуючи управління виховною роботою в ЦРД «Веселка» можна зробити висновок, що основний напрям роботи – формування та поглиблене вивчення української та англійської мов, створенням умов для всебічного розвитку, навчання і виховання особистості дитини, розкриття їх природних здібностей. Зокрема, у процесі реалізації управління виховною роботою приділяється значна увага таким пріоритетним напрямам.

1. Розкриття індивідуальних особливостей кожної дитини.
2. Визначення структури виховної роботи, в межах якої індивідуальність буде розвиватися найбільш оптимально.

У закладі створені групи з поглибленим психічним та інтелектуальним розвитком дитини з використання здоров'язберігаючих технологій. У результаті теоретичного аналізу проблеми управління виховною роботою в закладах дошкільної освіти України та зарубіжжя, ми можемо зробити висновок, що ця система підпорядкована концептуальним засадам особистісного підходу до виховання й розвитку кожної дитини, розкриття її потенційних можливостей за умови визнання унікальної ролі дошкільного дитинства у формуванні особистості. Аналіз та розкриття змісту, завдань, цілей, системи управління виховною роботою багато в чому залежить від реалізації Базового компонента дошкільної освіти.

1.3. Базовий компонент дошкільної освіти як основа моделі управління музично-виховною діяльністю

Базовий компонент дошкільної освіти, що є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні, затверджено 12 січня 2021 року. Відповідний наказ розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України. Нова редакція документа дозволила продовжити реформу дошкільної освіти з урахуванням наступності між закладом дошкільної освіти та загальної середньої освіти. Ключові компетентності Базового компонента дошкільної освіти продовжуються в Держстандарті початкової освіти за окремими освітніми галузями. Наприклад, освітні напрями «Дитина в природному довкіллі» та «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» продовжуються математичною та природничою освітніми галузями, а «Дитина у світі мистецтва» – мистецькою та технологічною [2].

Базовий компонент дошкільної освіти (далі – БКДО) є однією зі складових систем управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти взагалі, та музично-виховною діяльністю зокрема. Базовий компонент дошкільної освіти – державний стандарт, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті.

Виконання вимог БКДО є обов'язковим для усіх закладів дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, інших форм здобуття дошкільної освіти. Базовий компонент дошкільної освіти розробляється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки спільно з представниками Національної академії педагогічних наук України, затверджується в установленому порядку і переглядається не рідше одного разу на десять років. Зміна змісту і обсягу Базового компонента дошкільної освіти не допускається.

Базовий компонент дошкільної освіти визначає обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, обсяг навантаження, вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини семи (шести) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. Базовий компонент – це мінімально достатній та необхідний дитині перших семи (шести) років життя ступінь компетентності, необхідний для її нормального функціонування у навколишньому середовищі. Він передбачає набір елементарних знань, уявлень, практичних умінь та навичок, які гарантують дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися в ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей. Йдеться передусім про забезпечення особистості перших років життя своєрідного мінімального освітнього ядра, рівень засвоєння якого відображено в якісно-кількісних показниках її діяльності та поведінки [3]. Конструкт «мінімальний рівень» вживається не в розумінні найнижчий за ступенем розвитку, а як обов'язковий набір елементарних, доступних віку складових. Отже, документ орієнтує на досягнення дитиною нижнього вікового, а не індивідуального порогу.

Базовий компонент укладено з урахуванням того, що засвоєння змісту дошкільної освіти розраховано на весь період дошкільного дитинства. Кожна вікова сходинка у цьому процесі відіграє свою особливу роль за умови повної реалізації дитиною своїх потенційних можливостей на попередньому етапі. Базовий компонент дошкільної освіти складається з двох частин – інваріантного та варіативного складників стандарту дошкільної освіти.

Інваріантний складник визначає обов'язковий для дітей певного віку ступінь засвоєння знань, понять, забезпечує єдність освітньо-виховного простору України, створює необхідні умови для розвитку, виховання і навчання дітей незалежно від місця та умов проживання, типу дошкільного закладу. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей дошкільнят визначено за такими освітніми напрямками, як: особистість дитини; дитина в

сенсорно-пізнавальному просторі; дитина в природному довкіллі; гра дитини; дитина в соціумі; мовлення дитини; дитина у світі мистецтва.

Варіативний складник стандарту дошкільної освіти враховує і відображає у змісті освіти регіональні, етносоціокультурні та індивідуальні особливості розвитку дошкільника і складається із шістьох освітніх напрямів («Особисть дитини. Спортивні ігри»; «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»; «Мовлення дитини. Основи грамоти»; «Мовлення дитини. Іноземна мова»; «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність»; «Дитина у світі мистецтва. Хореографія»).

Виходячи з аналізу БКДО, ця програма скеровує педагогів, батьків на забезпечення кожному дошкільникові достатнього й необхідного рівня розвиненості, вихованості, навченості, життєвої компетентності, адаптованості та адекватної зорієнтованості в довкіллі, надання різних стартових можливостей усім дітям перед початком шкільного навчання. Він реалізується через програмно-методичні матеріали, головним з яких, відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», має бути базова програма розвитку дітей дошкільного віку.

Відмінність цієї програми від попередніх («Малютко», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля») полягає в спрямованості на цілісний та збалансований розвиток дитини через опанування чотирьох основних сфер життєдіяльності – «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам». Її загальні освітні завдання розроблені з урахуванням вікових особливостей дітей та реалізуються через основні лінії розвитку, серед яких є такі, що раніше детально не розроблялися. Це, зокрема, соціально-моральний, емоційно-ціннісний, креативний розвиток. У новій програмі для кожного вікового періоду визначено показники компетентності дитини в усіх сферах життєдіяльності та запропоновано умови оптимізації педагогічної діяльності, сформульовано вимоги до створення розвивального середовища,

схарактеризовано специфічний вплив різних соціальних інститутів, відповідальних за виховання та навчання дошкільників.

У базовій програмі акцент з дидактичного аспекту (обов'язкове засвоєння дітьми певного обсягу знань, умінь, навичок) зміщено на розвивальний та виховний, що в комплексі забезпечує формування компетентної особистості. Це відповідає сучасному трактуванню завдань освіти.

У висновках практиків зазначено, що базова програма спрямована на нормальний, нефорсований розвиток дошкільників в оптимальні строки за умови збереження психічного та фізичного здоров'я дітей. Вона передбачає визначення рівня компетентності дитини наприкінці певного вікового періоду, а не щороку. Таким чином, цей документ сприяє захисту самоцінності дошкільного дитинства, дитячої субкультури, забезпеченню максимального використання особистісного потенціалу кожної дитини для її поступального розвитку й самореалізації в індивідуальному темпі упродовж усього дошкільного періоду, орієнтує на створення умов для цього. Зокрема, учасники апробації позитивно сприйняли ідею становлення компетентності дошкільника через організацію цілісного розвивального середовища (природного, предметно-ігрового, соціального). Базова програма, на думку дослідників, професіоналів-практиків, сприяє підвищенню професійної майстерності фахівців, активізує педагогічну творчість, спонукає вихователів до впровадження особистісно орієнтованих освітніх технологій. У ході апробації базової програми в педагогічних колективах було розроблено плани підвищення фахового рівня вихователів, систему перспективного, календарного планування, різноманітні форми організації життєдіяльності дошкільників, методики проведення різних професійних форм роботи, здійснено моніторинг розвитку дітей за сферами життєдіяльності, створено дидактичний та ігровий матеріал тощо. Ці численні напрацювання, безумовно, стануть у нагоді під час упровадження програми в широку практику дошкільної освіти, будуть покладені в основу навчально-методичних посібників нового покоління.

Програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі» спрямована на максимально повну реалізацію вимог Державного стандарту дошкільної освіти – Базового компонента. Новизна матеріалів програми полягає в тому, що це перша в Україні програма розвитку дитини – дошкільника, яка базується на чітких концептуальних засадах, що відповідають сучасним світоглядним позиціям та світовим тенденціям. Відмінність її від попередніх програм – у спрямованості на цілісний збалансований розвиток дитини через освоєння чотирьох основних сфер життєдіяльності: «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам». Аналізуючи програму, ми можемо зробити висновок, що головною її метою є особистісно орієнтовна модель дошкільної освіти, відповідно до сучасного трактування завдань освіти у ній зміщено акцент з дидактичного (обов'язкове засвоєння дітьми певного обсягу знань, умінь, навичок) на розвивальний та особливо виховний аспекти, що в комплексі забезпечує формування компетентної особистості. Запорука успішної реалізації програми – зміна поглядів, методів, форм управління дошкільним закладом.

Розглянемо більш детальніше зміст Базового компонента дошкільної освіти. Він, як ми вже зазначили, систематизований за освітніми напрямками.

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі» спрямовано на формування елементарного природо доцільного світогляду, несе ціннісно-змістовну наповненість за екологічним та природничим напрямками, сприяє усвідомленню дитиною себе як частини природи, формує відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї в наслідок її дій у довкіллі.

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» вводить дитину у світ практичної та духовної діяльності людини, розвиває потребу в реалізації власних творчих здібностей, навчає отримувати задоволення від процесу та результатів своєї діяльності, вправляє в умінні цінувати рукотворні вироби, культивує інтерес до надбань національної та світової культури. Ці змістові лінії, які охоплюють відповідну субсферу життєдіяльності дошкільника, важливу для особистого зростання дошкільника є одним із важливих аспектів

«Світу мистецтва» – музичне виховання, яке істотно впливає на становлення особистості у дошкільному віці. Воно забезпечує розвиток почуття та уявлення дитини, сприяє виробленню вміння відчувати ритм та форми твору, формуванню здатності адекватно реагувати на музику, розвитку інтересу до різних музичних інструментів та бажанню на них грати. Уміння слухати музику, визначати емоції та почуття, які передає музика, усвідомлення виконавської характеристики твору. Мати уявлення про інструментальні та вокальні музичні твори, його виконавство. Впізнавати деякі твори з класичної, народної, вітчизняної та світової музичної спадщини, проявляти стійкий інтерес до різних видів музики (класичної, народної, сучасної), називати композиторів. Розрізняти та обґрунтовувати своєрідність музичних жанрів: танцю, пісні, маршу; вміти порівняти твори одного жанру. Втілювати у співах, рухах, музикуванні характер музики, співвідносить власне музичне виконавство з виконавством інших. Творчо сприймати музичний образ, асоціювати його з власним світосприйняттям; цілісно характеризувати твір, розрізняти властивості звуку, окремі засоби виразності (темп, висоту, динаміку тощо). Вміти музично зумовлено, граційно, розкуто рухатися. Розігрувати хороводні пісні, індивідуально виражати танцювальний зразок, надавати виразності рухам, міміці, жестам, позам; самостійно звертатися до досвіду пластичного руху. Мати навички гри на дитячих музичних інструментах, індивідуального та колективного виконання твору. Вміти обирати музичний інструмент для гри, зосереджуватись на власній грі та грі однолітків. Виражати емоційний стан, почуття, зміст танцю в рухах, надавати їм танцювальної образності, володіти елементарною танцювальною технікою. Мати досвід музичної імітації, імпровізувати пісенний, ігровий, танцювальний образи; вміти музично-пісенно-пластично оформляти гру, створювати музику. Діставати задоволення від самовираження в діях під музику.

Аналізуючи коментар до БКДО дошкільної освіти в Україні ми сформуваємо завдання музичного виховання дитини, визначили основні показники компетентності дошкільника-випускника з музичного розвитку.

1. Підтримувати у дітей бажання слухати музику.
2. Формувати досвід музичних вражень.
3. Розвивати музичні здібності.
4. Розвивати мислення й творчу уяву.
5. Активізувати бажання слухати музику, розрізняти її.
6. Вчити слухати та диференціювати тембри інструментів.
7. Збагачувати уявлення про композиційно-формотворну сторону твору.
8. Розвивати бажання втілювати у творчих рухах настрої, характер музичного образу.

Базовий компонент складено з урахуванням того, що засвоєння змісту дошкільної освіти розраховано на весь період дошкільного дитинства. Кожна вікова сходинка у цьому процесі відіграє свою особливу роль за умови повної реалізації дитиною своїх потенційних можливостей на попередньому етапі.

Освітній напрям «Особистість дитини» відкриває вихованцеві світ власного внутрішнього життя, прагнень, переживань; допомагає зіставити свої бажання з можливостями; привернути увагу до особливостей власного фізичного, психічного та соціального розвитку.

Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі» орієнтовано на формування елементарного природодоцільного світогляду, несе ціннісно-змістову наповненість за екологічним та природничим напрямками, сприяє усвідомленню дитиною себе як частки природи, формує відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї і в наслідок її дій у довкіллі.

При упровадженні БКДО було виявлено низку проблем, основними із яких є:

1. *Психологічні* (переорієнтація свідомості педагогів, оновлення системи управління, системи цінностей та світогляду, внутрішня налаштованість на доцільність змін у дошкільній освіті, визнання обмеженості рівня знань з психології, прагнення до самоаналізу та педагогічної рефлексії, усвідомлення необхідності вдосконалення психологічної служби, готовність до самовдосконалення – професійного та особистісного).

2. *Педагогічні*, в яких виділяється чотири аспекти: конструктивна діяльність (проектування змісту, форм і методів роботи на нових засадах; планування конкретних кроків у напрямі оновлення своєї педагогічної роботи, вироблення прогностичної моделі своєї діяльності в нових умовах тощо); організаторська діяльність (налагодження зв'язків з іншими установами, залучення до участі в освітньому процесі дошкільних закладів представників родин; надання пріоритету внутрішній дисципліні перед зовнішньою, показною); гностична діяльність (посилення уваги до індивідуальних особливостей вихованців, їхнього життєвого досвіду; вироблення об'єктивної характеристики групи в цілому та кожної дитини зокрема; встановлення типового та особливого в дітях; оцінювання ефективності методів, що застосовуються в роботі з ними; перенесення відпрацьованої технології у нові умови з одночасним контролем її адекватності; об'єктивність в оцінці досягнень різних дітей; комунікативна діяльність (налагодження ділового та особистісного спілкування з дошкільниками; гармонізація взаємин з конфліктними дітьми; рівне, об'єктивне ставлення до всіх без винятку; гуманізація взаємин з батьками; створення в групі позитивного мікроклімату; збагачення словникового запасу за рахунок нової термінології; використання експресивних, виразних (міміки, погляду, усмішки, виразної вокалізації), предметно-дійових, зображувальних (наближення, віддалення, притягування тощо), вербальних (висловлювань, запитань, реплік, гумористичних та лагідних звернень) засобів спілкування; інтимізація спілкування однолітків між собою та

дитини з дорослим; створення умов для усамітнення дитини; розширення простору «Я» дітей).

3. *Організаційні.* Перехід на сучасний зміст дошкільної освіти вимагає освоєння нових напрямів педагогічної роботи; актуальним є повернення від шкільної моделі дошкільної освіти до «дитячої», оволодіння педагогами наукою і мистецтвом збереження дитячої субкультури; на часі переорієнтація з штучної та вузької визначеності обсягу та складності змісту роботи з віковою групою закладу дошкільної освіти до використання науково обґрунтованої шкали вікової стратифікації, що орієнтує на «зону найближчого розвитку» кожної дитини; важливі гнучкість і відкритість новим впливам, творче ставлення до організації життєдіяльності дітей на інноваційних засадах, розширення ступенів їхньої свободи; усвідомлення того, що заняття не є пріоритетною для дошкільника формою організації життєдіяльності.

4. *Методичні.* У період змін і модернізації зростає роль методичної служби, вимоги до її професіоналізму, культури цієї праці, уміння ознайомлювати педагогів із сучасними досягненнями психолого-педагогічної науки та практики. На методистові лежить відповідальність за те, щоб вихователі не використовували одночасно програми навчання і виховання, які концептуально не збігаються або, ще гірше, суперечать одна одній. Особливу увагу слід приділити добору методичної, навчальної та науково-популярної літератури, яка висвітлює нові напрями педагогічної роботи та сучасні інноваційні технології, а також упровадженню в практику досягнень науки та передової практики.

5. *Дидактичні.* Збагачення й оновлення дидактичного матеріалу для роботи з дошкільнятами. Це стосується передусім нових напрямів роботи: ознайомлення з природою Космосу; статевого виховання дошкільників; розвитку в дитини самосвідомості; виховання совісті як внутрішньої етичної інстанції; збагачення словникового запасу дорослих і дітей для освоєння всіх сфер життєдіяльності. Склалася непроста ситуація із забезпеченням галузі

дитячою літературою сучасного змісту, яка співвідноситься з Базовим компонентом. Існує серйозна проблема не лише з наявністю добротної, сучасної, вітчизняної іграшки, а й з її відповідністю вимогам часу, потребам «нової» дитини.

6. *Управління і контроль.* Упровадження нового змісту дошкільної освіти неможливе без урахування типу та форми власності закладу, регіональних та національних інтересів, матеріального та культурного рівня батьків, добору вихованців, специфіки педагогічного колективу, номенклатури освітніх послуг того чи іншого дошкільного закладу, спроможності педагогів до експериментальної та інноваційної діяльності. Лишається невирішеною проблема координації педагогічної діяльності різних соціальних інституцій, відповідальних за розвиток, виховання і навчання дошкільнят. Потребує уточнення зміст поняття норма розвитку дитини, під якою слід розуміти не те середнє, що, як правило, фіксується, а те краще, чого може досягти конкретна дитина за відповідних умов. Керівник має усвідомлювати, що норма є культурно – і особистісно обумовленим, ціннісним поняттям, формувати освітню політику і стратегію її реалізації в регіоні, здійснювати правову регуляцію діяльності дошкільної системи освіти на місцях, прогнозувати ринок освітніх послуг і нормативно-правове забезпечення його розвитку, відповідність «освітньому стандарту».

7. *Підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.* Від того, хто працює з маленькою дитиною, значною мірою залежить ефект упровадження в практику. Актуальна проблема для закладів освіти – надто повільне оновлення освітніх програм, навчальних планів. Оновлення навчальних планів, орієнтація педагогів на доцільність і незворотність впровадження у практику особистісної моделі дошкільної освіти, їх оснащення знаннями сучасних вітчизняних та зарубіжних освітніх технологій, посилення уваги до експериментальної діяльності та педагогічної творчості – важливі завдання сьогодення.

Ці аспекти стали для нас основою порушеної проблеми, пріоритетними завданнями управління виховною роботою, головною метою яких є створення сприятливих умов для особистісного становлення дитини, забезпечення її збалансованим розвитком, узгодження в житті основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження, формування життєвої компетентності, розвитку ціннісного ставлення до світу природи, людей, самих себе в контексті Базового компонента дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МУЗИЧНО-ВИХОВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Організація та керівництво системою музичного виховання у закладі дошкільної освіти

Основою в організації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти, який пропонує керівнику, педагогам переглянути звичний погляд на систему управління, виховання та навчання дитини як «задану» ззовні істоту, розвиток якої визначається виключно змістом, формами і методами її навчання та виховання дорослими (батьками, вихователями, вчителями). Зростаюча особистість (навіть у дошкільному віці) не є «проекцією» дорослих, вона розвивається не лише завдяки зовнішнім впливам, але й власній активності, внаслідок спонтанних впливів. Зростання особистості не можна класифікувати як виключно керований ззовні процес, оскільки такий підхід суперечить сутності розвитку особистості як саморуху, зводить його до інтеріоризації соціальних та предметних норм, фактично скасовує космічність буття людини, її злиття з природою. Поданий у БКДО зміст дошкільної освіти орієнтує освітян на широку, ніж часткову відповідь на запитання: «Що розвивати в дітях?». Традиційно йшлося про розвиток здібностей, формування інструментів життя, створення у зростаючої особистості фонду «можу». Нас цікавила «людина знань». Новий зміст дошкільної освіти орієнтує на залучення дитини до вироблених людством цінностей, створення фонду «хочу», окультурення її життєвого контексту, становлення «людини буття». Визначаючи критерії розвитку особистості в дошкільному віці, доцільно вдатися до поняття «поривання» (спрямування) як

такої форми її активності, в якій фонди «хочу» і «можу» поєднуються. Бути спрямованим – означає продукувати такі дії, процес здійснення яких сприймається як насолода. Виходячи із цього, саме музичне виховання є пріоритетним напрямом в розвитку особистості дитини, тому що у розвитку охоплює всі сфери життєдіяльності дошкільника.

Перед керівниками дошкільних закладів стоять принципово нові завдання організації та управління системою музично-виховної роботи. Суть питання полягає в тому, що виховання та освіта будуються не тільки на основі узагальнень передового досвіду, а й розвитку педагогічної науки та проектування. Для створення інноваційної моделі управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти у нашому дослідженні ми будемо застосовувати метод проектування. Головна мета якого полягає в тому, що взаємодія між теорією прогнозуванням та практикою управління допоможе удосконалити існуючу систему музично-виховною діяльністю та врахувати пріоритетні напрями Базового компонента дошкільної освіти.

Проектування – вміння передбачати можливі майбутні зміни об'єктів, у тому числі і ті, які відповідали б майбутнім типам і формам практичної зміни світу [12]. Проектування розглядається, як діяльність над діяльністю, коли проводяться наукові дослідження управлінської структури, та як складовий компонент іншої діяльності. Проектування може використовуватись в управлінні як процес функціонування, удосконалення і розвитку соціальних систем, процесів і явищ, є функцією управління, за допомогою якого можна розробити та удосконалити модель системи управління. Визначаючи завдання розвитку в період вирішення внутрішніх протиріч, керівник орієнтується на проектування таких компонентів, які забезпечують формування нових властивостей і відносин в управлінській системі.

Отже, на основі проектування ми удосконалимо систему управління музично-виховною роботою на засадах Базового компонента в Центрі розвитку дитини «Веселка» міста Запоріжжя. Одним із пріоритетних напрямів розвитку

дошкільного закладу є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду та виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту. Поглибленої уваги потребує визначення завдань музичного виховання, як одного з основних напрямів розвитку особистості дитини в дошкільному закладі: підтримувати у дітей бажання слухати музику, емоційно на неї реагувати, розповідати про неї; формувати досвід музичних вражень; розвивати музичні здібності; розвивати мислення і творчу уяву; спонукати дітей самостійно визначати настрій, характер музичного твору, засоби музичної виразності; удосконалювати вміння слухати музику, розрізняти її інтонації, мелодію, змістове наповнення; вчити слухати та диференціювати тембри інструментів; формувати здатність створювати музичний образ; розвивати бажання та вміння втілювати у творчих рухах настроїв, характер музичного образу, підтримувати бажання дітей передавати настроїв музичного твору в малюнку, театральному дійстві, літературній творчості.

Ю. Новгородська виокремлює наступні функції музики щодо її впливу на духовний, естетичний розвиток особистості дитини:

– розвивальна функція полягає в тому, що у процесі безпосереднього слухання музичних творів та виконавської музичної діяльності у дітей розвиваються музичні здібності (музичний слух, ладове чуття, почуття ритму, музичне мислення тощо); музика здійснює вплив на процес фізичного удосконалення дитини;

– пізнавальна функція виявляється у внутрішньому зв'язку мистецтва з механізмами й результатами пошуку істини; пізнавальне значення музики зумовлене тим, що мистецтво це відображає дійсність, дух епохи, життя і характер цілих народів, почуття і думки композиторів; постійне слухання музичних творів різних композиторів збагачує людей як в ідейно-естетичному відношенні, так і взагалі в галузі музичної культури різних епох і народів; діти

не просто сприймають музичні твори, вони дізнаються про певні особливості того періоду, коли творив митець, уявляють ті образи, які передає музикант;

– виховна функція полягає в тому, що вона формує у дітей гуманне ставлення до оточуючих, сприяє вихованню у них високих благородних почуттів, естетичних потреб і смаків, інтересу до різних видів художньої діяльності, морально збагачує їх;

– гедоністична функція виражається у переживанні особистістю естетичної насолоди, що є безкорисливим задоволенням людини творчою діяльністю, її співчуття художньому образу;

– комунікативна функція: музика як одна з граней мистецтва і частина загальнолюдської культури є специфічною формою невербальної комунікації; ця функція передбачає спілкування особистості з музичними творами, в результаті чого людина пізнає різні явища, процеси, події, які намагався передати композитор у своєму творі [36, с. 7]. Новгородська

Закладення фундаменту музичного виховання особистості дошкільника є головною метою роботи дошкільного закладу, що досягається через виховання і розвиток таких сфер сприйняття музики як: емоційної сфери та її культури; любові та інтересу до рідної та світової музики; створення умов для розкриття творчого потенціалу кожної дитини; передачі музичних знань, умінь та навичок. Спеціальна спрямованість музичного виховання в закладі дошкільної освіти, послідовність і відповідність особливостям психічного розвитку дитини ведуть до виховання естетичних потреб, інтересу до різних видів художньої діяльності, художнього смаку які важливі для становлення особистості дитини.

Музичне виховання – це індивідуально-психологічні властивості, що є передумовою успішного виконання музичної діяльності. Аналіз діяльності дошкільного закладу з музично-вихованої роботи дозволив виділити різноманітні форми роботи з дітьми.

1. Обізнаність дитини з творами мистецтва – вміння слухати музику, визначати емоційні почуття, впізнавати окремі твори різних жанрів, проявляти інтерес до різних видів музики.
2. Здатність створювати музичний образ – співи, рухи, співвідношення власного виконання з виконанням фахівців.
3. Художня практична діяльність – вміння граційно рухатися, використання різних рухів, міміки, жестів, поз.
4. Дитяча творчість – музична імітація, вміння імпровізувати пісенний, ігровий, танцювальний образи.

Залучення до музики важливо розпочинати в ранньому віці та поступово вводити у світ музичної культури. Музична практика дитини, як і людини загалом, виявляється через сприймання музики, виконавство та музично-виховну діяльність. Основна форма музично-виховної роботи з дітьми – музичні заняття, в ході яких здійснюється систематичне, цілеспрямоване і всебічне виховання, формування музичних здібностей кожної дитини.

Музичне заняття – чергування різних видів діяльності (співів, ритміки, слухання музики, гри на дитячих музичних інструментах, ознайомлення з елементами нотної грамоти) і забезпечення розвитку музичних здібностей дитини. Заняття сприяють вихованню багатьох позитивних якостей особистості дитини. Об'єднання дітей спільними радісними, естетичними переживаннями, спільними діями, вчать культури поведінки, вимагають певної зосередженості, вияву розумових зусиль, ініціативи й творчості. Заняття справляють безсумнівний вплив на інші форми організації дітей. Розглянемо структуру музичного виховання в дошкільному закладі (рис. 2.1).

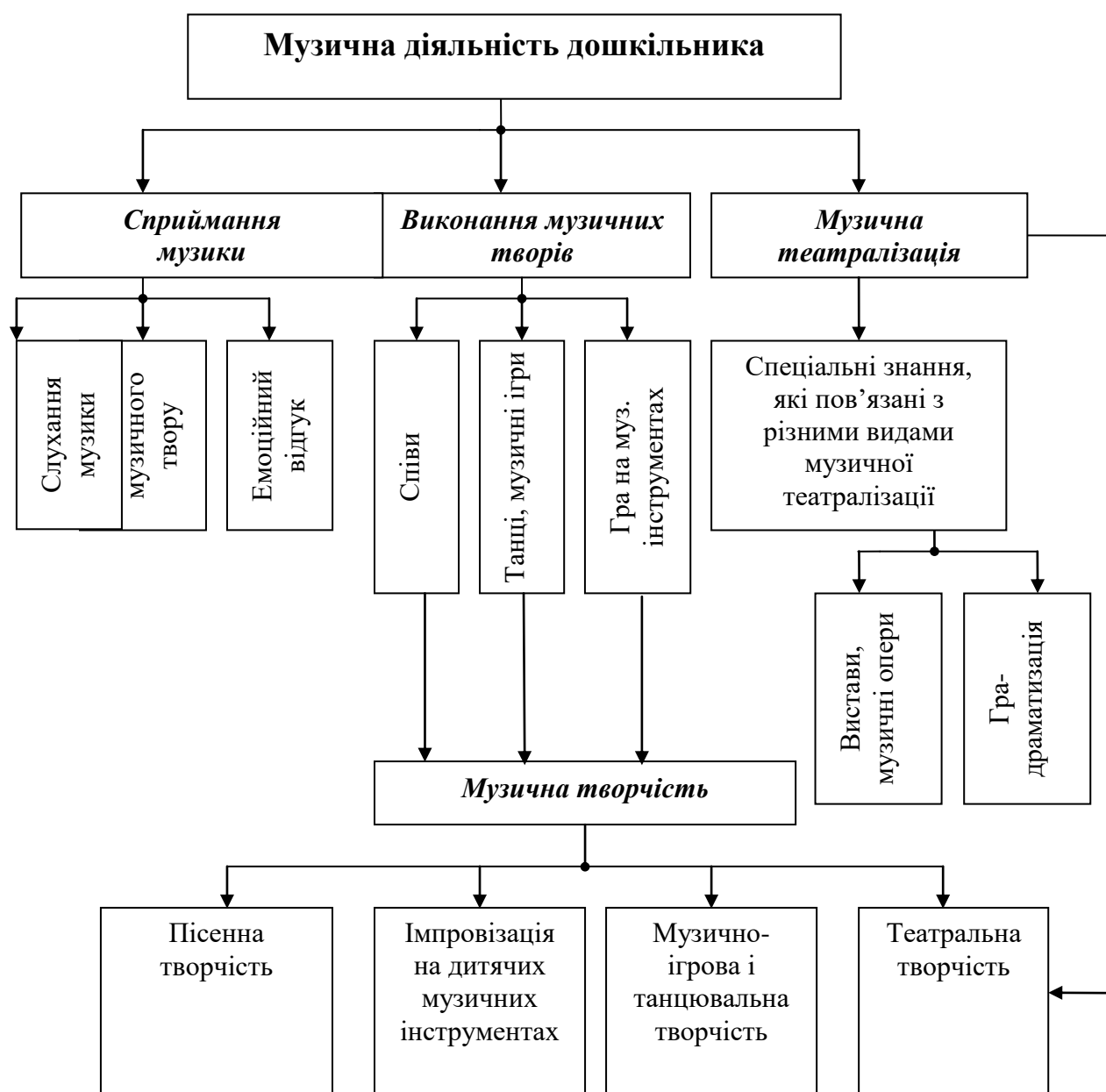

Рисунок 2.1. Структура музичної діяльності дошкільника на музичних заняттях

Музичні заняття проводяться одночасно з усією групою. Структура, зміст залежать від освітніх завдань та віку дітей. Зміст занять включає навчання співу, слухання музики, ритміки, елементів музичної грамоти, гри на дитячих музичних інструментах, основи театралізації. Обсяг знань з цих видів діяльності визначений програмою і завданнями музичного виховання для кожної вікової групи закладу дошкільної освіти.

На музичних, як і на інших, заняттях здійснюється загальновиховна робота, розвиваються спеціальні здібності, формуються творчість, ініціативність. Вимоги до якості засвоєних навичок ускладнюються і зростають від групи до групи. Відмінним є те, що дітей навчають одразу кількох видів музичної діяльності (співу, рухів, слуханню музики тощо), чого немає на заняттях з малювання, ліплення, лічби та ін. Зазначимо, що фізкультурні заняття також включають різноманітну дитячу діяльність – вправи гімнастичного типу, ігри, перешиковування, але вони спрямовані тільки на розвиток рухів.

Поглибленої уваги потребує дослідження видів музичного виховання. Розглянемо основні з них.

Слухання музики – одна з найкращих форм для розвитку здібностей активно сприймати музику та уважно вслуховуватися в її особливості. Діти мають слухати прекрасну музику, що сприяє радісному настроєві, оптимістично налаштовує, збагачує життєвими враженнями, активізує емоційні дії, закладає основи художнього смаку. До того ж, слухання музики надає можливість почути великі вокальні, інструментальні, оркестрові твори у гарному виконанні. Слухання музики надає можливість почути твори різних жанрів, стилів, епох. Сьогодні потік музичної інформації практично безмежний, тим важливішою стає проблема організації цілеспрямованого слухання музики, яка допоможе формувати музичну культуру дитини, вибірковість споживання музичних вражень у відповідності з рівнем музичного смаку.

Хоровий спів є ефективним засобом виховання дітей і сприяє формуванню естетичного, музичного смаку, сприяє розвитку музичних здібностей (співацького голосу, почуття ритму, музичної пам'яті). Важливим моментом в хоровому співі є вибір музичного матеріалу. Необхідно враховувати такі моменти, як: активний словниковий запас дітей, фізичні дані, музичний досвід, емоційний стан. Крім того, хоровий спів забезпечує можливість первісних музичних вражень, сприяє оволодінню «музичною мовою».

Музичні рухи – відтворення рухів за показом дорослих під супровід музики. Під час виконання музичних рухів музичний керівник формує у дітей вміння отримувати задоволення від виконання музично-ритмічних вправ, створює умови для прояву вміння урізноманітнювати музичні рухи, ходити, бігати, стрибати.

Танки – танцювальні рухи, використання дво- чи тричастинної форми музичного супроводу. Рухи під веселу музику допомагають поступово розрізняти різні форми музики. Формування ритмічного слуху, координації рухів, музичної пам'яті активізують розумову діяльність дошкільника.

Музичні ігри – емоційна кульмінація музичного заняття, створення психологічного комфорту, відчуття повноти життя, фізичного та емоційного добробуту. Музичний керівник в ігровій діяльності використовує різні види ігор: дидактичні, рольові, естафетні та народні.

Іншою формою залучення дітей до музичного виховання є *творча виконавська діяльність*, яка може здійснюватися у найрізноманітніших видах (гра на дитячих музичних інструментах, участь у шумовому оркестрі, сольний, ансамблевий, хоровий спів, ритмічні рухи, танок тощо). З-поміж усіх видів активної музичної діяльності, здатної охопити широкі маси дітей ми виділяємо хоровий спів. Складність побудови занять полягає в тому, що вихователів треба вміло переключати увагу дітей з одного виду діяльності на інший, не знижуючи емоційного піднесення, коли звучать твори різні за тематикою, настроєм, будовою.

Послідовність розучування навчального матеріалу складається з певних етапів: попереднє ознайомлення, засвоєння навичок у процесі навчання, повторення, закріплення, виконання вивченого мають варіативну основу. Готуючи музичне заняття, педагог повинен враховувати такі вимоги: розумове, фізичне, емоційне навантаження дітей; послідовний розподіл видів діяльності; наступність у розвитку музичних здібностей, опануванні навичок, знань, розучуванні музичного репертуару; варіативність і відповідність віковим

можливостям дітей. Структура занять має забезпечити необхідну послідовність засвоєння репертуару, програмних навичок, умінь, компетентностей. Послідовність включення навчального матеріалу визначається виховними та освітніми завданнями, тематикою національно-патріотичних і традиційних свят, змістом ознайомлення з природними явищами. Отже, педагогічна та організаторська діяльність музичного керівника – важлива умова оптимізації процесу розвитку в дошкільника емоційної врівноваженості, адекватності, певної соціальної позиції, що є головними вимогами пріоритетних напрямів Базового компоненту дошкільної освіти.

Музика – вид мистецтва, який істотно впливає на становлення особистості у дошкільному віці. Вона збагачує почуття та уявлення дитини, сприяє виробленню вмінь відчувати ритм та мелодійність твору, формуванню здатності адекватно реагувати на них своїм голосом і рухами, розвитку інтересу до різних музичних інструментів та бажанню на них грати [21].

У ЦРД «Веселка» система педагогічної роботи з музичного виховання спрямована на розвиток музичних здібностей здобувачів дошкільної освіти, становлення всіх основних форм музичного виховання – слухання музики, музичних рухів, співів, гри на дитячих музичних інструментах та музичної гри-драматизації. Розглянемо основні завдання музичного виховання дошкільників (рис. 2.2).

Головне в музичному вихованні дитини ЦРД «Веселка» – навчити слухати музику, ознайомити з різними засобами виразності, образними рухами, навчити орієнтуватися у просторі, бачити себе серед інших, бути сприйнятливим до музики, вправним, оптимістично налаштованим, бути особистістю. Музичне виховання як таке, що сприяє розвитку природних нахилів, творчих здібностей, обдарувань, творчої уяви, фантазії розглядається в контексті становлення дитячої особистості напередодні шкільного життя. Загальне керівництво музичним вихованням у закладі дошкільної освіти виконує директор, який керує функцією реалізує через вихователя-методиста.

А вихователь-методист, в свою чергу, спрямовує свою діяльність щодо естетичного виховання, на керівництво роботою музичного керівника та вихователів.

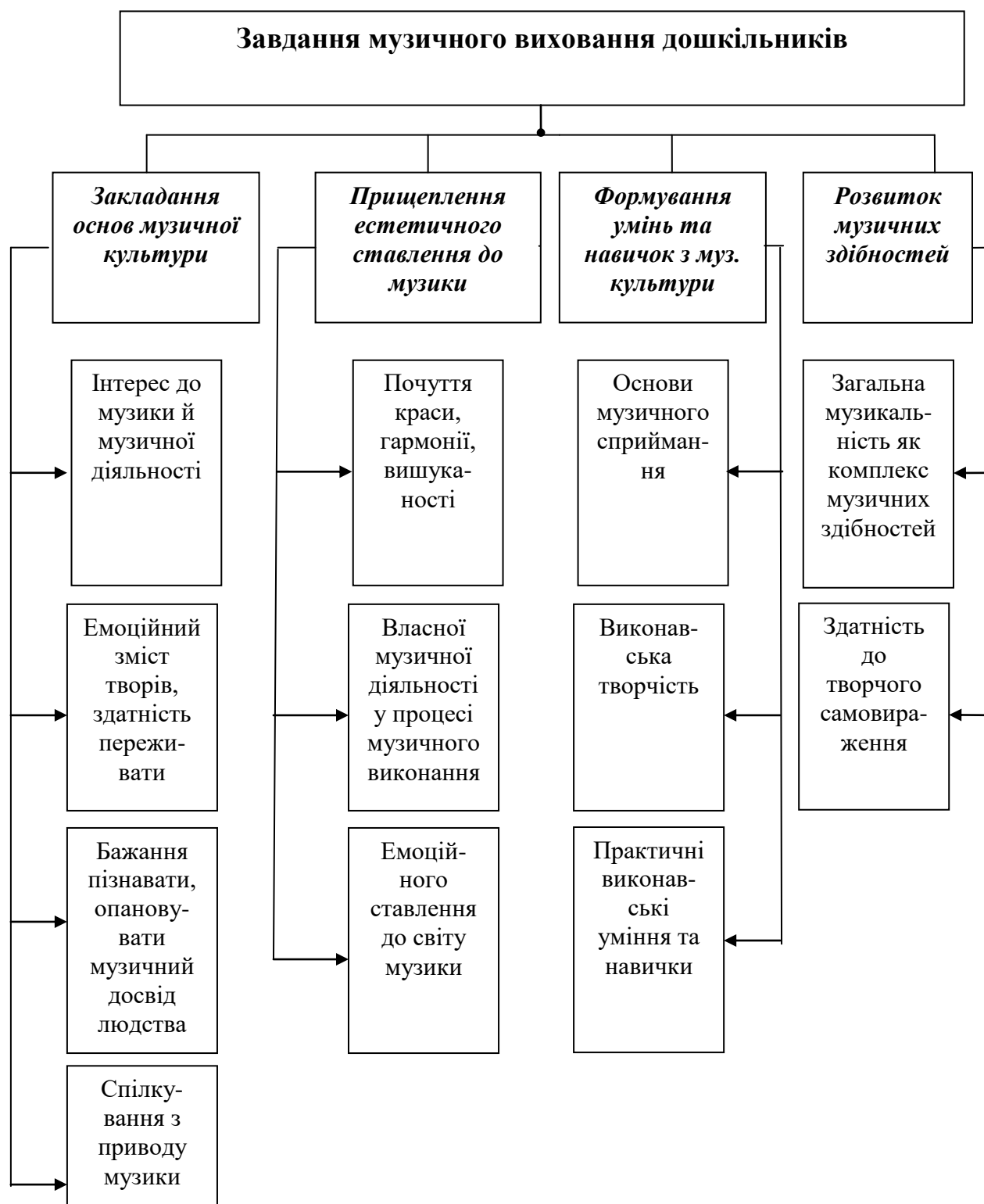

Рисунок 2.2. Основні завдання музичного виховання дітей дошкільного віку

Музичне виховання дітей здійснюється музичним керівником за допомогою вихователів. Успіх роботи закладу дошкільної освіти з музичного виховання залежить від діяльності завідувача та вихователя-методиста, які здійснюють керівництво музичним вихованням дошкільників. Керівник повинен мати високий рівень загальної та музичної культури. Характер діяльності керівника багато в чому визначається власним ставленням до музичного мистецтва, розуміння ролі музики у вихованні дитини.

Однією з головних характеристик управління музичним вихованням є функції завідувача та вихователя-методиста. Для вирішення питань управління закладом освіти визначимо основні функції управління музичним вихованням в дошкільному закладі: педагогічний аналіз; планування; організація; контроль; регулювання.

Функція педагогічного аналізу. Завдання музичного виховання та заходи щодо їхньої реалізації складаються на підставі аналізу роботи в попередньому році та визначення слабких сторін у музичному вихованні дітей. Завдання річного плану визначаються на педагогічній раді, при цьому враховуються нові форми, методи роботи з дітьми, рекомендації та програми з музичного виховання. Аналізуючи роботу закладу дошкільної освіти з музичного виховання, завідувач, вихователь-методист допомагають музичному керівникові та вихователям застосовувати наочно-доказові засоби щодо результатів музичного розвитку дітей. На основі спостережень, діагностики розвитку музичних здібностей дітей складаються діаграми, карти виконання програмових вимог. Під контролем керівника здійснюється аналіз та самооцінка діяльності музичного керівника і вихователів.

Функція планування включає в себе спеціальні знання та уміння. Керівник повинен знати: завдання музичного виховання; основні етапи музичного розвитку дошкільника; методики діагностики музичних здібностей дітей.

Керівник повинен уміти:

- орієнтуватися в різноманітних формах організації виховної роботи на музичних заняттях, у видах музичних занять;
- оцінювати художню значущість музичного репертуару, що використовує музичний керівник у роботі з дітьми;
- визначати питання, що вимагають найбільшої уваги педагогів, і планувати їх у перспективному плані (складається завідувачем разом із музичним керівником і вихователями);
- контролювати їхню поступову реалізацію в календарних планах (складаються музичним керівником разом із вихователями).

У річному плані роботи закладу дошкільної освіти питання музичного виховання виступає як одне з пріоритетних завдань на рік, що розглядається під час різних форм методичної роботи з педагогами та заслуховуються на тематичних педагогічних радах. Керівник дошкільного закладу допомагає музичному керівникові планувати роботу з вихователями – визначає зміст індивідуальних і групових консультацій, семінарів, практикумів, гурткової роботи.

У річному плані передбачається робота музичного керівника і вихователя з батьками (індивідуальні і групові консультації, тематичні батьківські збори, Дні відкритих дверей, бесіди). У ньому відбивається також оснащення педагогічного процесу необхідним обладнанням, технічними засобами навчання, поповнення і систематизація літератури в методичному кабінеті; розробка вихователем-методистом рекомендацій з питань музичного виховання тощо.

Функція організації в музичному вихованні вимагає від керівника знань сучасного рівня розвитку і методики виховання дітей, уміння спрямовувати роботу всього педагогічного колективу на виконання поставлених завдань, здійснювати пошук творчих форм і методів виховання, впроваджувати передові досягнення науки і практики, створювати необхідні умови роботи з музичного виховання дітей, забезпечувати матеріально-технічне оснащення закладу.

Керівник забезпечує в залі й групах достатню кількість інструментів (піаніно), різних дитячих музичних інструментів, музичних іграшок, костюмів; вирішує питання щодо виготовлення ігор, музично-дидактичних посібників, атрибутів, а також обладнання для лялькового театру. Також керівник дошкільного закладу організовує процес підвищення кваліфікації музичного керівника: направляє на курси в інститут післядипломної педагогічної освіти, проводить обмін досвідом між педагогами – відкриті заняття, виступи на педагогічних радах, методичних об'єднаннях. Для успішного контролю за музичним вихованням дітей і надання методичної допомоги музичному керівникові, директорів закладу дошкільної освіти необхідно знати теорію і методику виховання на сучасному рівні їхнього розвитку, вміти виявити сильні і слабкі сторони роботи педагогічного колективу. Керівник постійно контролює виконання завдань музичного виховання дітей, що зазначені у річному плані.

Функція контролю реалізується відповідно до мети та завдань діяльності, може бути фронтальна, тематична, підсумкова та оперативна. Здійснюючи фронтальний контроль, керівник стежить за процесом музичного виховання дітей в одній віковій групі, аналізує цю роботу загалом у різних організаційних формах (на заняттях, у самостійній діяльності, на святах і розвагах). У процесі фронтальної перевірки вивчає перспективні та календарні плани музичного керівника, вихователів, які працюють з даною групою дітей; аналізує роботу з батьками та вихователями з музичного виховання, роботу з підвищення педагогічної майстерності. Результати фронтальних перевірок виносяться на обговорення педагогічної ради, за необхідністю видають наказ. Тематичний контроль дозволяє перевірити виконання найбільш важливих завдань музичного виховання в усіх вікових групах, під час реалізації яких за підсумками навчального року у педагогів та дітей виникли труднощі, результати цих завдань були нижчими, ніж з інших завдань музичного виховання. Під час тематичного контролю особливу увагу приділяють визначенню рівня впровадження нових форм, методів та прийомів роботи тощо.

Підсумковий контроль, що є різновидом тематичного, дає можливість визначити результативність роботи упродовж різних періодів, зробити підсумки, у кожній віковій групі, у різних організаційних формах (на заняттях, у самостійній діяльності, на святах і розвагах).

Об'єктами підсумкового контролю, як і під час тематичного, крім музичного керівника, дітей, є вихователі, батьки і вихователь-методист.

У процесі підсумкового контролю здійснюється:

- аналіз засвоєння дітьми знань, сформованості умінь та навичок з музичного виховання, що закладені в програмі розвитку (під час виду контролю оцінюють виконання програми загалом, а також кожною дитиною);
- узагальнення роботи музичного керівника;
- упровадження інноваційних технологій, методик;
- аналіз організації методичної роботи;
- аналіз співпраці дошкільного закладу (вікові групи) з батьками тощо.

Атестація є також підсумковим контролем, метою якого є:

- зіставлення результатів роботи музичного керівника з попередніми його досягненнями в педагогічній діяльності, з'ясування рівня його професійних умінь та навичок, у чому вони проявляються;
- оцінка умінь музичного керівника застосовувати в роботі з дітьми методичні рекомендації завідувача, вихователя-методиста тощо;
- виявлення рівня самоосвітньої діяльності педагога.

Оперативний контроль є важливим підґрунтям для проведення підсумкового, тематичного, фронтального контролю. Він повинен бути плановим за часом та фіксуватися в циклограмі контролю та «Діловому щоденнику контролю». У зміст педагогічного аналізу під час оперативного контролю за організацією музичного виховання в закладі дошкільної освіти застосовують такі аспекти:

- оцінка роботи музичного керівника за день, тиждень, місяць;

- виявлення тих чи інших причин, відхилень у якісному змісті музичного виховання та навчання від вимог державної програми;
- встановлення причин відхилення фактичного рівня знань, умінь та навичок дітей від вимог програми;
- аналіз педагогічних умов для роботи з дітьми даного віку (наявність і стан дидактичних матеріалів, посібників, іграшок тощо);
- аналіз трудової дисципліни музичного керівника та вихователя, рівень їхніх взаємовідносин;
- створення в групах умов для самостійної музичної діяльності дітей;
- особливості форм роботи з дітьми напередодні свят;
- аналіз виконання програми одного з розділів (співи, музично-ритмічні рухи, слухання, гра на дитячих музичних інструментах, театральна діяльність).

Функція регулювання та координації. Проаналізувавши результати контролю, керівник надає музичному керівникові та вихователю методичну й організаційну допомогу. Координація роботи педагогічного колективу з музичного виховання потребує знання керівником передового досвіду науки й практики, обов'язки музичного керівника, вихователя, вміння направити й узгодити їхню роботу, регулювати виконання намічених завдань. Керівник координує взаємодію педагогічного колективу з батьками, допомагає вдосконалювати роботу з музичного виховання дітей – проводити консультації, організовувати вивчення й упровадження передового досвіду дошкільних закладів з музичного виховання, вивчення та узагальнення досвіду музичного керівника. Розглянемо існуючу модель управління музично-виховною діяльністю в ЦРД «Веселка» (рис 2.3).

Музичне виховання як таке, що сприяє розвитку природних нахилів, творчих здібностей, обдарувань, творчих уяв, фантазій розглядається в контексті становлення дитячої особистості напередодні шкільного життя.

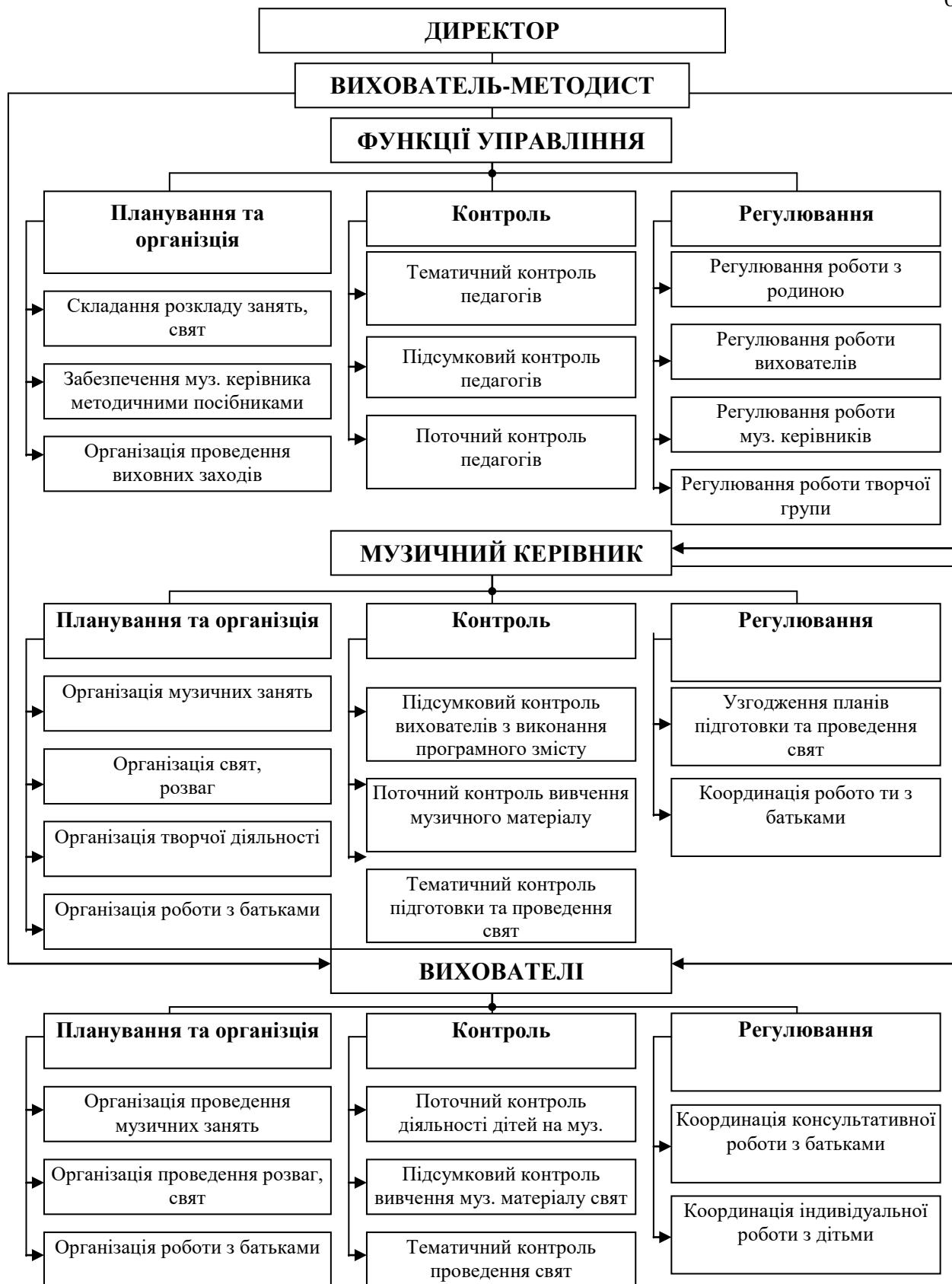

Рисунок 2.3. Структурно-функціональна схема управління музично-виховною роботою в закладі дошкільної освіти

Успіх роботи закладу дошкільної освіти з музичного виховання залежить від діяльності директора та вихователя-методиста, які здійснюють керівництво цим процесом. Характер діяльності керівника багато в чому визначається його власним ставленням до музичного мистецтва, розуміння ролі музики у вихованні дитини.

Підсумовуючи, зазначимо: музичне виховання є одним із наймогутніших засобів виховання, за допомогою якого здійснюється формування всебічно розвиненої особистості дитини; це процес становлення і розвитку музичних здібностей на основі природних задатків, формування основ музичної культури, творчої активності (від найпростіших форм до більш складних). Нами визначено наступні умови успішної музично-виховної роботи з дітьми: високий рівень професіоналізму музичного керівника та вихователів; гнучке застосування традиційних та інноваційних методів і прийомів музичного виховання, навчання й розвитку дітей в основних видах дитячої музичної діяльності та формах організації; спеціально обладнане естетичне середовище музичної зали, сучасне змінне оснащення; тісна співпраця усіх учасників освітнього процесу.

2.2. Проектування моделі управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти

Пріоритетного значення в освітньому процесі закладу дошкільної освіти набувають питання удосконалення системи музичного виховання дітей та перегляд підходів до системи управління музично-виховною діяльністю. Головний акцент при формуванні музичного виховання на засадах Базового компонента ставиться на емоційне, творче сприйняття музики, на збагачення музичного слуху та музичного досвіду дітей.

Вивчення музики як виду мистецтва спрямовано на вирішення проблем з музичного виховання дитини та досягнення певних цілей:

1. Формування музичної культури як невід'ємної частини духовної культури.
2. Розвиток музичного слуху, почуття ритму, музичної пам'яті та сприймання, здатності до співчуття, образного та асоціативного мислення, творчої уяви, співацького голосу.
3. Засвоєння знань про музику, її інтонаційно-образної природи, жанрове та стильове розмаїття, виразні засоби музики, особливості музичної мови, музичний фольклор, класичні надбання та сучасне мистецтво, взаємозв'язок з іншими видами мистецтва та життям.
4. Оволодіння практичними навичками та вміннями у різноманітних видах музично-творчої діяльності: слухання музики, співи, музично-пластичні рухи, імпровізації, драматизації творів, що виконуються.
5. Виховання музичного смаку.
6. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до музики.

Для розв'язання більшості проблем пов'язаних з упровадженням в освітній процес вимог БКДО, підвищення якості музичного виховання, пропонується організувати у ЗДО творчу групу педагогів (рис. 2.4).

Рисунок 2.4. Організаційна структура ЗДО

Творча група педагогів реалізує у повсякденну практику освітнього процесу вимоги БКДО щодо удосконалення управління музичним вихованням у ЗДО. Для створення групи з метою оновлення системи управління музично-виховною роботою залучають представників адміністрації та педагогів: директор, вихователь-методист, практичний психолог, музичні керівники, вихователі різних вікових груп. Для зручності здійснення управлінської діяльності роботу творчої групи розподіляють за напрямками упровадження Базового компонента дошкільної освіти (рис. 2.5).

Діяльність творчої групи закладу дошкільної освіти сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, а саме, музичного виховання, вдосконаленню професійної майстерності педагогів, музичних керівників дошкільного закладу. Робота творчої групи активно насичуватиметься змістом щодо виокремлення пріоритетів процесу музичного виховання, розвитку дошкільної освіти, актуалізації напрямів її модернізації, центрування завдань на проблемах особистості дитини.

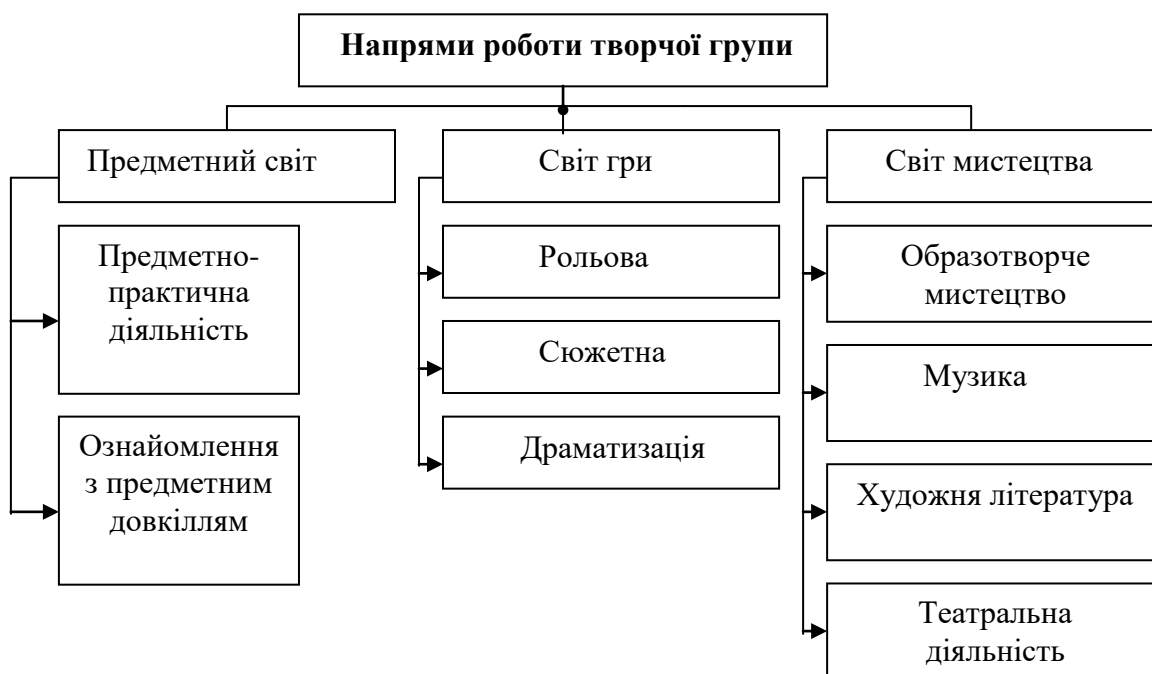

Рисунок 2.5. Основні напрями роботи творчої групи

Педагоги, на нашу думку, гостро потребують таких різноманітних науково-методичних, інноваційних, організованих і консультативних форм роботи, які б допомогли в ознайомленні та упровадженні пріоритетних напрямів Базового компонента дошкільної освіти з музичного виховання. Цьому можуть сприяти потужні управлінські та методичні напрями роботи, що між собою тісно пов'язані та об'єднані однією метою. Таким прикладом спільного співробітництва може бути керівництво творчої групи.

Керівництво творчою групою здійснюватиме вихователь-методист.

1. Робота творчої групи проводитиметься за планом на поточний навчальний рік.

2. План складатиметься керівником творчої групи і затверджуватиметься директором ЗДО.

3. Засідання творчої групи проводитиметься кожного місяця.

4. На засідання творчої групи можуть бути запрошені педагоги інших дошкільних закладів, батьки, представники дитячих видавництв, психолог, логопед.

5. За кожним із обговорюваних на засіданні питань прийматимуться рекомендації, з якими надалі будуть ознайомлені всі педагоги дошкільного закладу.

Творча група у своїй діяльності матиме право на:

– висування пропозицій щодо поліпшення музично-виховного процесу в дошкільному закладі;

– рекомендації адміністрації заохочувати педагогів, які братимуть активну участь в упровадженні інноваційних технологій в музично-виховну роботу закладу;

– демонстрація своєї роботи експертній комісії у ЗДО та територіальному відділу освіти.

Творча група матиме такі зобов'язання:

– визначати ефективні шляхи реалізації освітньої програми;

- складати аналітичні матеріали, оформлювати рекомендації;
- звітувати про роботу творчої групи на педагогічній раді.

Головна мета директора в створенні творчої групи: організувати роботу групи; визначати функції кожного учасника творчої групи; визначити та активізувати механізми упровадження інноваційних методик та технологій в музичному вихованні дошкільників; визначити потреби у змінах та оновленні педагогічного процесу.

Методична робота охоплюватиме: формування бібліотечних фондів навчальної, довідкової, методичної літератури, фахових періодичних видань з музичного виховання; інформаційно-консультативне обслуговування педагогів, батьків; визначення мети, завдань, перспектив розвитку творчої групи; розробку пакету документів, рекомендацій, пропозицій щодо удосконалення організації виховної роботи в конкретному дошкільному закладі; проведення масових та індивідуальних форм роботи (бесіди, семінарські заняття, тренінги, конкурси, конференції) з колективом, батьками дітей дошкільного закладу; організацію гуртків.

Організація та планування як функції управління вирішує завдання організаційної, науково-методичної, інноваційної, координаційної роботи творчої групи педагогів: визначення пріоритетного напрямку роботи творчої групи педагогів; складання плану роботи всієї творчої групи та кожного з учасників групи; удосконалення фахової майстерності педагогів щодо формування навичок музичного виховання всіх учасників навчально-виховної роботи; складання розкладу відвідування занять; надання індивідуальних та групових консультацій з музичного виховання.

Науково-методична робота включає в себе надання кваліфікаційної допомоги вихователям різних вікових груп з розкриття та упровадження в повсякденну діяльність методів, форм музичного виховання для розвитку особистості дитини.

Реалізація інноваційної роботи вирішує координаційний центр, який очолює завідувач дошкільного закладу. Сприяє забезпеченню інноваційних освітньо-виховних технологій з музичного виховання, розвитку педагогічної творчості, упровадження демократичних засад у процес управління. Одним із головних напрямів реалізації інноваційної функції є формування навичок музичного виховання в співпраці з родиною. Робота з сім'єю, створення мікроклімату, в основі якого – повага до особистості дитини, піклування про кожного, довірливі взаємини між дорослими, вихователями та дітьми. Керівник – практичний психолог та музичний керівник.

Консультативна – надає допомогу молодим спеціалістам, педагогам в можливості обрати напрям в своїй виховній роботі, досягненні поставленої мети, запровадження інноваційних технологій, вироблення особистого стилю діяльності. Об'єднання вихователів за даним принципом дозволяє розглядати питання музичного виховання в плані спадкоємності освітньо-виховної роботи з урахуванням вікових особливостей дітей, особистісно орієнтованої моделі управління музично-виховним процесом в дошкільному закладі.

Творча група є колективним суспільним професійним об'єднанням педагогів, яка займається вивченням, опануванням, упровадженням оптимальних умов організації освітнього процесу. Упровадження творчої групи в діяльність закладу дошкільної освіти обумовлене прийняттям Базового компонента та удосконалення музичного виховання згідно з його пріоритетними напрямами, головними завданнями виховного розвитку дошкільного закладу. Для вирішення музично-виховних завдань, що виникли в ході організації музичної діяльності з дітьми дошкільного віку ми узагальнили основні напрями творчої групи педагогів: удосконалення методики проведення різних видів занять та їх навчально-методичного і дидактичного забезпечення; підвищення педагогічної кваліфікації вихователів, музичних керівників закладу дошкільної освіти; удосконалення організації корекційної роботи з музичного виховання в закладі дошкільної освіти; розробка рекомендацій за розділами

програми, якщо викликають труднощі у педагогів; вивчення, систематизація і упровадження передового педагогічного досвіду.

На основі аналізу завдань та функцій творчої групи розробимо модель змісту роботи творчої групи (рис. 2.6).

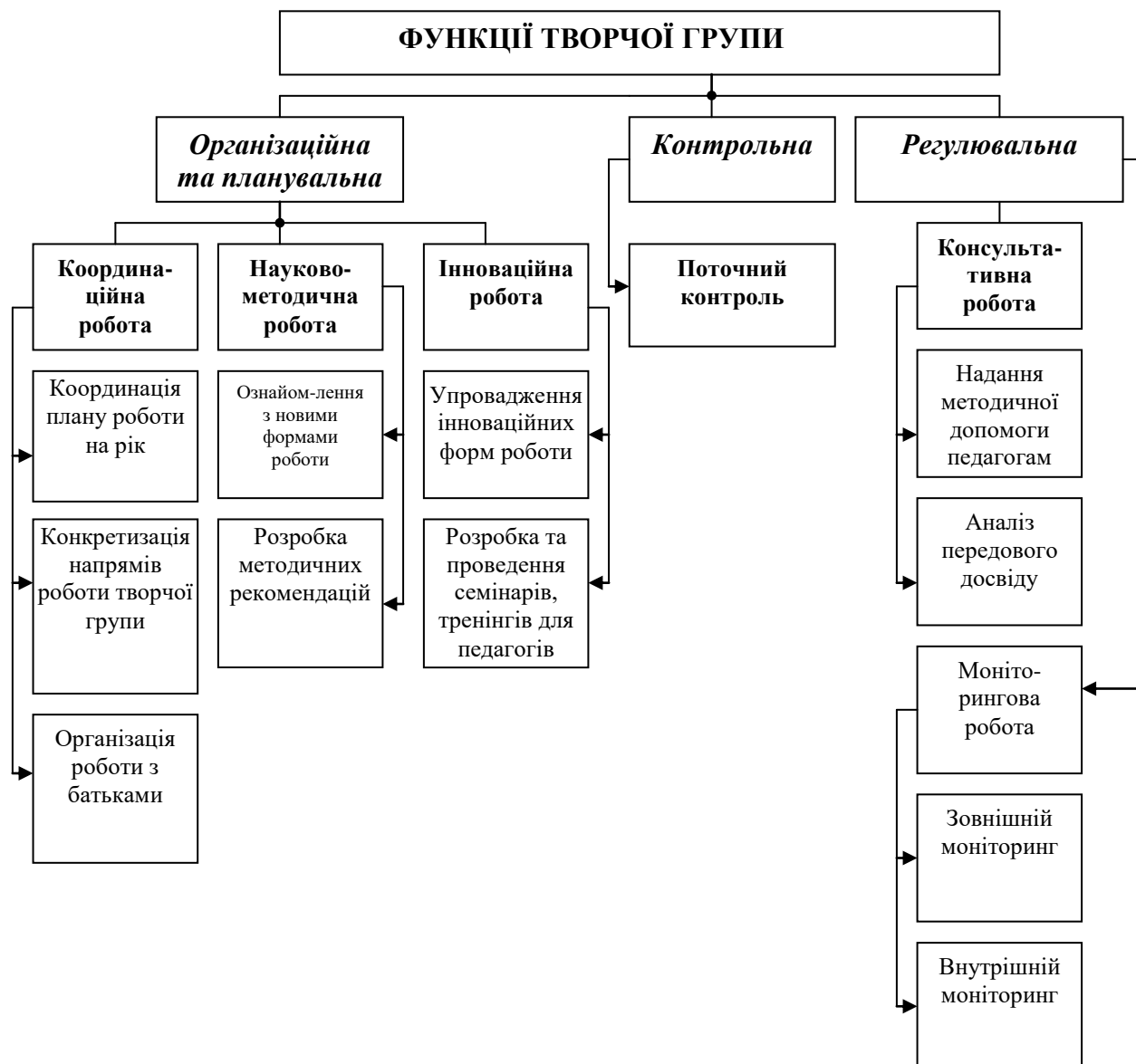

Рисунок 2.6. Функції творчої групи

Структурно-змістовна лінія моделі включає визначення видів діяльності, форм і методів роботи з дітьми, педагогами, батьками, які безпосередньо орієнтовані на музичне виховання, а головне – на розвиток творчості, інтелектуально розвиненої дитини.

Творча група пропонує ознайомитись вихователям з новими методиками, технологіями і програмами та використовувати їх у своїй педагогічній діяльності. На підставі цього ми визначили основні завдання творчої групи (рис. 2.7).

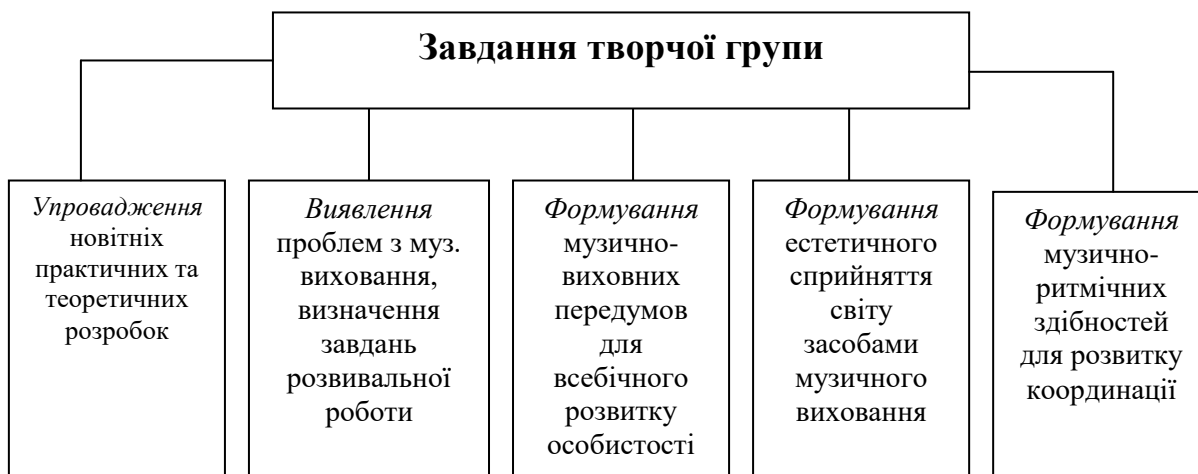

Рисунок 2.7. Завдання творчої групи з удосконалення музично-виховної діяльності

Виконання основних завдань творчої групи допоможе музичному керівнику виконати основні пріоритетні напрями розвитку дитини на засадах БКДО, тобто її особисте зростання. Тому музично-виховна робота, на нашу думку, гостро потребує таких різноманітних систематичних, організованих форм роботи, які б допомогли удосконаленню музичного виховання, а також всієї виховної роботи закладу дошкільної освіти. До цих форм роботи відносяться семінари, консультації, відкриті перегляди занять, педагогічні тренінги, бесіди.

Головну роль в освітньому процесі в цілому, і в системі підвищення кваліфікації педагогів грають відкриті перегляди занять, які в деяких ЗДО мають назву «Спостереження занять і виховної діяльності». Вони дозволяють всім побачити, як працюють колеги, використовувати їх позитивний досвід,

усвідомити свої недоліки. Крім того, педагоги вчать аналізувати особливості виховної роботи в цілому, а також занять, свят, розваг, концертів.

Ще однією формою роботи творчої групи є педагогічні тренінги. Вони переслідують різні цілі – від розвитку окремих здібностей вихователів до формування їх стійкого педагогічного сприйняття. Зміст тренінгів включає індивідуальну роботу з аналізу педагогічних проблем; роботу з групою вихователів з вирішення поставленої пошукової задачі; проведення ділових ігор; створення методичних рекомендацій. Відповідно до вищенаведених положень нами розроблено удосконалену модель управління музичним вихованням в ЦРД «Веселка» на засадах Базового компонента дошкільної освіти в Україні (рис. 2.8).

Створення удосконаленої моделі управління музичним вихованням потребує приділення великої уваги упровадженню основних завдань Базового компонента дошкільної освіти. Ми запропонували введення нової управлінської ланки для створення розвивального середовища, проведення занять як контекст спілкування, співвідношення репродуктивного та творчого потенціалу в навчанні, пізнавальної активності, грі дошкільників.

Діяльність творчої групи щодо удосконалення музичного виховання включатиме такі аспекти:

- визначення потреб у змінах та оновленні музичного виховання, учасниками якого є усі учасники освітнього процесу;
- поінформованість вихователів про інновації;
- формування психологічної компетентності вихователів та музичного керівника, його професійної зрілості, педагогічної культури і майстерності;
- оцінка ступеню готовності вихователів до виконання завдань Базового компонента дошкільної освіти.

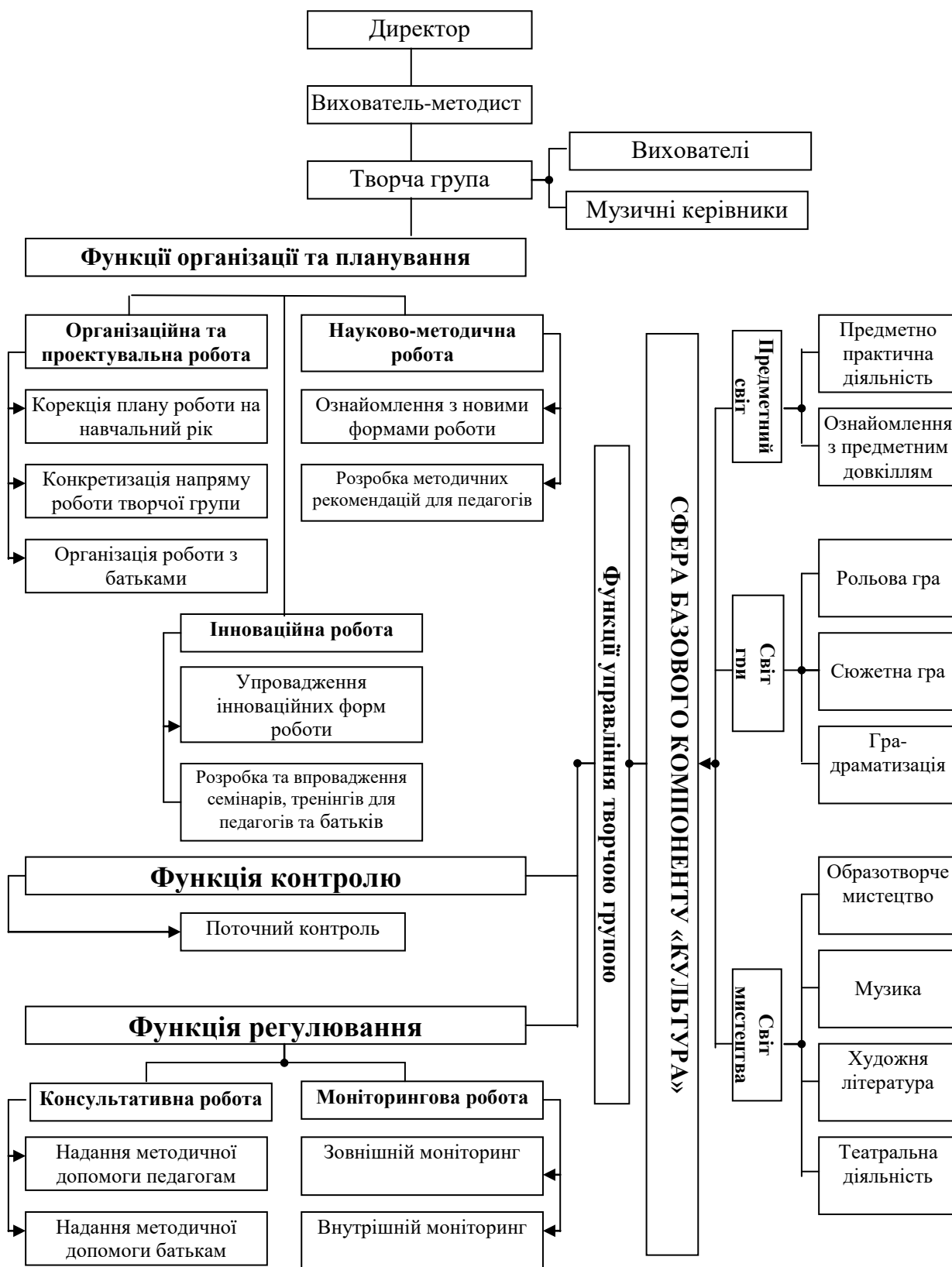

Рисунок 2.8. Модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти

Спрямування уваги творчої групи на визначення потреби у нововведеннях може відбуватися через вивчення таких аспектів: обізнаності педагога щодо модернізації дошкільної освіти; виявлення особистої зацікавленості; мотивації, переконання, усвідомлення вихователями необхідності змін.

Таким чином, процес музичного виховання дітей у закладі дошкільної освіти може стати безперервним і всебічним, за умови створення творчої групи педагогів. До управління процесом музичного виховання потрібно залучити весь персонал ЗДО, починаючи із директора і, закінчуючи вихователями. З цією метою необхідно ввести до обов'язків творчої групи та всіх працівників закладу освіти положення про те, що вони приймають участь у виховному процесі. Необхідно відобразити це у нормативних документах, які регулюють діяльність творчої групи закладу дошкільної освіти. Розроблення структури управління процесом музичного виховання у ЗДО дозволить зробити процес управління безперервним.

У запропонованій моделі музичне виховання у закладі дошкільної освіти представлено як систему, яка стосується всіх працівників. Також структура управління музичним вихованням дає можливість використовувати зворотні зв'язки, які дають можливість взаємних відносин творчої групи та всього персоналу дитячого закладу освіти. Комунікативні зв'язки побудовані таким чином, що не тільки керівники процесу управління звертаються до персоналу, а й персонал має можливість безпосереднього контакту з керівництвом з питань музичного виховання. Структура управління процесом музичного виховання дозволяє якісно і ефективно здійснювати одну із самих важливих функцій управління виховного процесу – контролю. Контроль – це процес, що забезпечує досягнення мети музичного виховання у закладі. Він необхідний для виявлення і вирішення виникаючих проблем раніше, ніж вони стануть дуже серйозними, і може також використовуватися для стимулювання успішної діяльності на всіх етапах процесу виховання. Контроль – це критично важлива і

складна функція управління процесом музичного виховання. Одна з найважливіших особливостей контролю, яку слід враховувати в першу чергу, полягає в тому, що контроль повинен бути всеосяжним. Кожен керівник, незалежно від свого рангу, повинен здійснювати контроль як невід'ємну частину своїх посадових обов'язків. Контроль є найфундаментальнішим елементом процесу управління музичним вихованням у закладі дошкільної освіти.

Отже, розроблена нами структура управління музично-виховною діяльністю у закладі дошкільної освіти дозволяє реалізувати його завдання на основі широкої інтеграції і пронизує весь педагогічний процес, охоплюючи різні форми роботи з дітьми (творча діяльність, свята, розваги, гуртки). У цих формах комплексно використовуються твори музичного, театрального, літературного, образотворчого мистецтва в контексті загальнолюдської та національної культури. Таким чином, функціонування творчої групи буде ефективним за умови, коли вона діє не ізольовано, а системно включена в реалізацію освітнього процесу і здійснюється за допомогою цілеспрямованого педагогічного керівництва.

Таким чином, з огляду на глибокий аналіз наукових досліджень з управління й практики управління закладом дошкільної освіти, ми дійшли висновку, що основними засобами підвищення ефективності управлінської діяльності керівника можна вважати досягнення таких властивостей управлінських систем: ціннісний характер управління; адаптивність управління (приспосовування до ситуації); релевантність (відповідність справі); превентивність (випереджальний характер); прогностичність (визначення перспектив і прогнозів); консолідуєчий, об'єднуючий характер; діалогічність, узгодженість з іншими системами організації; інноваційність, творчість; демократичний, парсипативний (колегіальний) характер; особистісно орієнтована спрямованість; гнучкість, мобільність; рефлексивність, орієнтація на самооцінку, самокорекцію, саморозвиток.

2.3. Експертна оцінка дослідження

Для оцінки ефективності результатів дослідження (удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю на засадах Базового компонента дошкільної освіти) нами було використано метод педагогічної експертизи В. Черепанова, П. Піскунова, В. Зверева.

Метод передбачає наступні кроки.

1. Формування групи експертів.
2. Визначення мети роботи експертної групи.
3. Вибір правил, способів оцінки, статистичної обробки та узагальнення інформації.
4. Визначення критеріїв експертизи.
5. Проведення процедури експертизи.
6. Заповнення протоколу експертизи.

З метою експертизи необхідно сформувати експертну групу з 5-7 осіб. У якості експертів були обрані: музичний керівник, вихователь-методист, директор закладу дошкільної освіти, вихователь, практичний психолог. Наявність критеріального апарату надало змогу оцінити можливість досягнення запланованих цілей та результатів.

Критерії розкриваються через систему конкретних показників. Для експертизи системи управління музично-виховною діяльністю на засадах Базового компонента дошкільної освіти нами застосовано наступні критерії та показники.

1. Критерій актуальності. Показники: вирішення значущих актуальних проблем з музичного виховання для керівника; вирішення значущих актуальних проблем з музичного виховання для педагогів; вирішення значущих актуальних проблем з музичного виховання для творчої групи.
2. Критерій інновацій. Показники: ступінь новизни в діяльності керівника; ступінь новизни в діяльності творчої групи.

3. Критерій продуктивності. Показники: вплив на систему знань, умінь та навичок керівника; вплив на систему знань, умінь та навичок педагогів; вплив на систему знань, умінь та навичок творчої групи.

4. Критерій системності та впорядкованості організації діяльності. Показники: можливість здійснювати зовнішній та внутрішній моніторинг; оптимальна взаємодія у роботі членів творчої групи, відповідальність за результати роботи.

5. Критерій демократичності та психологічного супроводу. Показники: сприятливий мікроклімат; співробітництво, гласність в діях керівника.

6. Критерій оптимальності. Показники: тривалість функціонування творчої групи; врахування умов закладу і проблеми їх динаміки та тенденції розвитку.

7. Критерій рефлексивності. Показники: можливість самоаналізу діяльності керівника; можливість самоаналізу діяльності педагогів; можливість самоаналізу діяльності творчої групи.

8. Критерій особистісної результативності. Показники: динаміка процесу проектування оптимальних змісту, форм, методів, шляхів рішень, моделей дій, поведінки у ситуаціях професійної діяльності та їх реалізація.

9. Критерій прогностичності. Показники: врахування ступеня важливості розв'язання проблеми для майбутньої діяльності керівника; врахування ступеня важливості розв'язання проблеми для майбутньої діяльності педагогів.

Нами була використана шкала оцінювання вище перерахованих критеріїв від «1» до «9». Результати розрахунків відображено в таблиці 2.1.

На рис. 2.9. представлена діаграма, яка наочно демонструє результати експертизи. Для оцінки якості результатів дослідження скористуємось шкалою розробленої авторами експертної процедури.

Результати експертизи

Критерії експертизи	Експерт 1	Експерт 2	Експерт 3	Експерт 4	Експерт 5	Кі
К 1	0,76	0,83	0,8	0,76	0,86	0,80
К 2	0,75	0,75	0,85	0,8	0,7	0,77
К 3	0,73	0,86	0,83	0,83	0,8	0,81
К 4	0,75	0,75	0,8	0,75	0,8	0,81
К 5	0,85	0,85	0,9	0,8	0,85	0,85
К 6	0,75	0,7	0,8	0,9	0,9	0,81
К 7	0,8	0,86	0,8	0,8	0,8	0,97
К 8	0,8	0,8	0,75	0,7	0,75	0,76
К 9	0,9	0,76	0,76	0,85	0,75	0,76
Загальна експертна оцінка	0,79	0,79	0,81	0,79	0,80	0,81

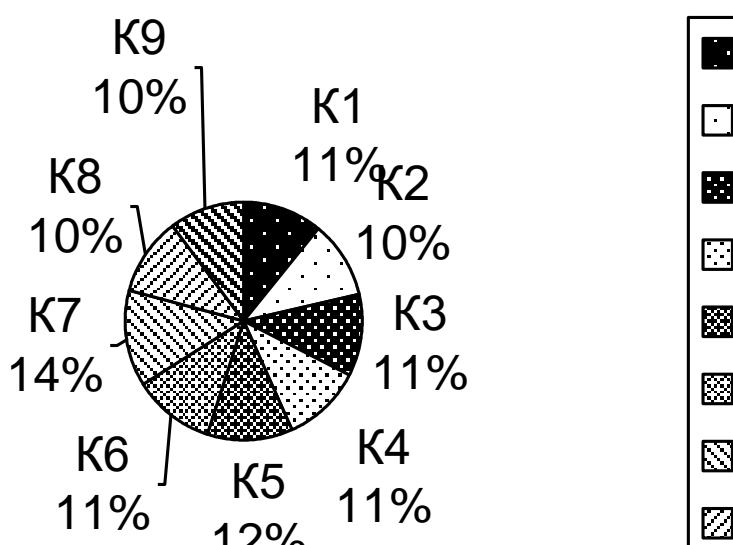

Рисунок 2.9. Результати експертизи

- $0 < K < 0,5$ – незадовільний рівень;
- $0,5 < K < 0,65$ – критичний рівень;
- $0,65 < K < 0,8$ – допустимий рівень;
- $0,8 < K < 0,95$ – достатній рівень;
- $0,95 < K < 1,0$ – оптимальний рівень.

Таким чином, експертизою було встановлено про наявність достатнього рівня процесу удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

2.4. Рекомендації щодо удосконалення процесу управління музично-виховною діяльністю на засадах Базового компонента дошкільної освіти

Музичне виховання – послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння музичного мистецтва, природи, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до творчості. Особливості розвитку музичного виховання в ранньому і молодшому дошкільному віці характеризуються забезпеченням своєчасного розвитку чутливості сенсорного апарату дитини, сформованістю емоційного відгуку на сприймання найяскравіших якостей і властивостей предметів та явищ. Дитину приваблюють ритмічні рухи, музичні звуки, яскраві кольори, виразна міміка, ласкавий голос дорослого. У молодшому дошкільному віці музична діяльність дитини має ознаки естетичного характеру, а її музичний розвиток пов'язаний з індивідуальним досвідом та її інтересами. Дитина намагається досягти образності, виявляє елементи самостійності, творчої активності.

Особливості розвитку музичних сприймань дітей середнього дошкільного віку залежать від фізичного, розумового та емоційного стану дитини. У середньому дошкільному віці діти зацікавлюються настроєм музичних творів, помічають зв'язок між змістом твору і його виражальними засобами, починають вибірково цікавитись різними музичними жанрами, конкретними творами, порівнювати їх. Багато з них виявляють музичні здібності, інтереси, прагнення до творчості, відчувають радість від створення найпростіших віршів, пісень, малюнків. Дорослі повинні максимально підтримувати ранні творчі

прагнення дітей, стимулювати розвиток художньо-творчої практики, дбати про збагачення дітей життєвими враженнями, досвідом у різноманітних видах музичної практики.

Особливості розвитку музичного сприйняття дітей старшого дошкільного віку відрізняються від розвитку дітей середнього віку. У цьому віці дитина глибше сприймає музичні твори, твори мистецтва, у неї може розвинутися музичний слух або поетичний хист, вона виявляє здатність помічати й емоційно відгукуватися на виражально-зображувальні засоби творів мистецтва, пояснювати особливості, оціночно ставитися до музичних, літературних, художніх творів.

Важливе значення в музичному розвитку старших дошкільників має розвиток уяви, яка забезпечує формування музичних переживань і творчої діяльності дитини. На перших порах уява поширюється на зовнішні дії з предметами, створює образ не до його втілення, а в процесі діяльності. Згодом формуються мисленеві форми творчої активності: діти створюють образ у своїй уяві перед втіленням його у малюнку чи грі. Формування музичного переживання охоплює розвинені емоції, активізацію мислення та уяви. Вважаючи музичне виховання важливою складовою виховання дітей, спираючись на опрацьований матеріал теоретичних і практичних досліджень до шляхів удосконалення системи музичного виховання у закладі дошкільної освіти ми відносимо.

1. Організація творчої групи педагогів у ЗДО. Ця група буде упроваджувати у повсякденну практику освітнього процесу вимоги Базового компоненту дошкільної освіти щодо удосконалення музичного виховання у закладі освіти. Творча група педагогів буде розробляти та впроваджувати в музично-виховну діяльність закладу низку процедур:

– обстеження музичного розвитку та музичних здібностей дітей різних вікових груп;

- план проведення масових заходів, дійств музично-естетичного циклу в дошкільному закладі на навчальний рік;
- орієнтовне перспективне планування навчально-виховної роботи в різних вікових групах;
- календарний план навчально-виховної роботи з музичного виховання з дітьми різних вікових груп;
- розробку традиційних, тематичних, домінантних занять;
- розробку сценаріїв свят, розваг, конкурсів, концертів, вистав тощо.

2. Удосконалення роботи педагогічного колективу ЗДО у напрямі розвитку музичного виховання дошкільнят, за рахунок розвитку музичних здібностей, творчості дітей. Основним шляхом музичного виховання дитини є розвиток музичних здібностей та творчості на засадах Базового компонента дошкільної освіти, у яких вона відкриває нове для себе, а для тих хто її оточує, – нове про себе. Музичне виховання пронизує всі ланки освітнього процесу у закладі дошкільної освіти. Значущість музичного виховання у становленні особистості дитини має велике значення, і внаслідок цього виникає питання якості дошкільної освіти, відповідальності вихователів у виконанні вимог Базового компонента та керівника закладу в удосконаленні системи управління музичним вихованням.

3. Оптимізація процесу музичного виховання відбувається на основі виконання завдань:

- систематичного розвитку музичного сприймання, почуттів і уявлень дітей;
- заучення дітей до діяльності у сфері виконавства, виховання прагнення вносити елементи прекрасного в побут, природу, власну діяльність;
- розвиток творчих здібностей у різних видах діяльності.

Таким чином, цілеспрямована, систематична робота творчої групи педагогів дошкільного закладу сприятиме мобілізації зусиль педагогів на виконання вимог Базового компонента. Педагогічних зусиль одного педагога

або керівника закладу недостатньо для якісних змін у дошкільному закладі в цілому. Потрібна злагоджена робота професіоналів, здатних творчо вирішувати завдання виховної роботи в закладі, чіткий розподіл праці керівником закладу, завдань і функцій виконавців, запобігання дублюванню в роботі, охоплення всіх сфер організації виховного процесу.

Таблиця 2.2

Можливі перешкоди у діяльності творчої групи щодо удосконалення музично-виховної діяльності на засадах Базового компонента дошкільної освіти та орієнтовні заходи їх усунення

	Перешкоди	Заходи щодо їх подолання
1.	Керівник закладу дошкільної освіти не розуміє поєднання мотивації діяльності з метою оновлення освітнього процесу. Боїться змін, не прагне їх. Педагоги не усвідомлюють потреби у змінах, оновленні змісту та методів освітнього процесу. Причина: недостатній рівень аналітичної культури.	Проведення тренінгів, спрямованих на розвиток умінь переконувати, долати природну недовіру до всього нового, страх небажаних наслідків у період змін.
2.	Організатори освітнього процесу та його виконавці не бажають змінювати звичний ритм, зміст, спосіб роботи.	Створення умов для стимулювання тих, хто втілює, експериментує, шукає, помиляється: дозволити пошук варіативності планування; відсторонити у часі фронтальні та тематичні перевірки; за потреби сприяти проходженню позачергового підвищення кваліфікації, самоосвіта.
		Оцінка результатів роботи керівників закладів дошкільної освіти, педагогічних працівників, які спонукали б до активності, творчості.
3.	Керівниками закладів дошкільної освіти нечітко розуміються	Організація науково-методичної роботи з педагогами та керівниками

	реальні можливості для реалізації пріоритетних завдань.	на основі діагностики їхніх утруднень.
	Робота творчої групи, упровадження пріоритетних напрямів реалізації Базового компонента через недостатнє розуміння значущості змін для дошкілля в цілому, для конкретної ситуації і кожної дитини, зокрема.	Організація колективного пошуку чи оновлених методів, прийомів, послідовного упровадження особистісно орієнтованого підходу. Включення вихователів до пошуків варіативних методів, прийомів, прийняття рішень індивідуальних і колективних. Вивчення потреб усіх учасників педагогічного процесу. Опанування керівниками управлінськими інноваційними процесами.
4.	Прогнозування перешкод у роботі.	Розробка програм корекційних заходів у реалізації нововведень.
5.	Епізодична залученість педагогів у процес роботи творчої групи.	Розробка програм реалізації нововведень та визначення окремих методів і прийомів.

При створенні творчої групи педагогів може бути виявлено низку позитивних моментів управління, основними з яких є: зміна мислення керівника закладу згідно з пріоритетними завданнями Базового компонента дошкільної освіти; зацікавленість керівника та педагогів закладу в підвищенні рівня кваліфікації, набуття практичних навичок роботи в сучасних умовах.

Реформування системи освіти починається з певних змін в управлінні освітою та управлінні закладами освіти. Тому ефективність освітніх процесів значною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності керівника. Важливою особливістю керівника-професіонала є усвідомленість його діяльності. У контексті проблеми особистісного зростання, становлення дошкільника як суб'єкта життєдіяльності, який розглядається в контексті ідеї гуманізації, пов'язане з модернізацією змісту дошкільної освіти, оновленням цілей та принципів її організації, спрямовує на впровадження у практику керівника закладу упровадження інноваційних методів управління.

Таким чином, управлінська діяльність керівника характеризується великою складністю та динамізмом. Дуже важливо об'єктивно оцінювати

роботу всіх ланок освітньо-виховного процесу, створити сприятливі умови для роботи творчої групи педагогів, побудувати розвивальне середовище пошукового характеру, науково-методичне забезпечення досліджуваного процесу, виконуючи вимоги державного стандарту – Базового компоненту дошкільної освіти.

Отже, критеріями оцінки якості управлінської діяльності сучасного менеджера є: досягнення поставлених цілей і задач; турбота про гідність, честь, здоров'я педагогічного колективу; покращення умов роботи персоналу; підвищення власної компетентності та професіоналізму персоналу; актуалізація ділового інтересу у підлеглих до інновацій; створення умов для перспективного розвитку закладу дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і вирішення проблеми удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти, що виявляється у педагогічному оновленні змісту і структури управління, встановленні критеріїв та рівнів їх розвитку на засадах Базового компонента дошкільної освіти та визначенні умов організації системи управління музичним вихованням. Результати проведеного дослідження свідчать про апробацію шляхів удосконалення системи управління виховною роботою, виконання поставлених завдань, на підставі чого сформульовано наступні висновки.

1. Виховна система закладу дошкільної освіти – це цілісна структура, яка сприяє успішній діяльності виховання та розвитку дошкільника. Нами презентовано виховну систему в ЗДО як педагогічне явище і поняття; охарактеризовано основні компоненти виховної системи дошкільного закладу; розкрито функції виховної системи; подано наукові засади методики створення виховної системи закладу освіти. Пріоритетним у виховній роботі ЗДО є: реалізація особистісно орієнтованого підходу в освітньому процесі; залучення малят до національної та світової культури; збереження морального та фізичного здоров'я підростаючого покоління; виховання патріотизму, громадських якостей особистості; забезпечення педагогічних умов для соціалізації дошкільників, виховання в них життєвої компетентності.

Враховуючи наведені положення, визначимо сили, які, на нашу думку, зумовлюють ефективний процес гармонійного розвитку дітей дошкільного віку згідно з їхніми віковими та індивідуальними особливостями. Насамперед, – це створення позитивного емоційного підґрунтя, чуттєвої основи для оптимальної виховної суб'єкт-суб'єктної взаємодії; пробудження почуття успіху (почуття власної важливості) як чинника моральної особистості; уміння педагога

захопити вихованців проникливістю до всього живого, переконати словом; щодня наповнювати їх серця любов'ю, теплом й посмішками, насамкінець перманентне забезпечення цілісного етичного впливу на дитину.

2. Під управлінням виховною роботою в закладі дошкільної освіти ми розуміємо таку управлінську діяльність, яка спрямована на створення умов взаємодії між учасниками виховного процесу, реалізацію виховних завдань з метою забезпечення всебічного розвитку особистості дошкільника.

Установлено, що виховна система ЗДО підпорядкована концептуальним засадам особистісного підходу до виховання й розвитку кожної дитини, розкриття її потенційних можливостей за умови визнання унікальної ролі дошкільного дитинства у формуванні особистості. Аналіз та розкриття змісту, завдань, цілей, системи управління виховною роботою багато в чому залежить від реалізації Базового компонента дошкільної освіти, який є однією зі складових систем управління виховною роботою в закладі дошкільної освіти взагалі, та музично-виховною діяльністю зокрема.

У дослідженні доведено, що музичне виховання є одним із наймогутніших засобів виховання, за допомогою якого здійснюється формування всебічно розвиненої особистості дитини; це процес становлення і розвитку музичних здібностей на основі природних задатків, формування основ музичної культури, творчої активності (від найпростіших форм до більш складних). Нами визначено наступні умови успішної музично-виховної роботи з дітьми: високий рівень професіоналізму музичного керівника та вихователів; гнучке застосування традиційних та інноваційних методів і прийомів музичного виховання, навчання й розвитку дітей в основних видах дитячої музичної діяльності та формах організації; спеціально обладнане естетичне середовище музичної зали, сучасне змінне оснащення; тісна співпраця усіх учасників освітнього процесу.

3. Розроблено, науково обґрунтовано та апробовано модель управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти на засадах Базового

компонента дошкільної освіти. З огляду на глибокий аналіз наукових досліджень з менеджменту і практики управління закладом дошкільної освіти, ми дійшли висновку, що основними засобами підвищення ефективності управлінської діяльності керівника можна вважати досягнення таких властивостей управлінських систем: ціннісний характер управління; адаптивність управління (приспосування до ситуації); релевантність (відповідність справі); превентивність (випереджальний характер); прогностичність (визначення перспектив і прогнозів); консолідуєчий, об'єднуючий характер; діалогічність, узгодженість з іншими системами організації; інноваційність, творчість; демократичний, парсипативний (колегіальний) характер; особистісно орієнтована спрямованість; гнучкість, мобільність; рефлексивність, орієнтація на самооцінку, самокорекцію, саморозвиток.

4. Розроблено методичні рекомендації щодо удосконалення системи управління музично-виховною діяльністю в закладі дошкільної освіти. Доведено, що необхідно об'єктивно оцінювати роботу всіх ланок освітнього процесу, створити сприятливі умови для роботи творчої групи педагогів, побудувати розвивальне середовище пошукового характеру з урахуванням науково-методичного забезпечення досліджуваного процесу, виконуючи вимоги державного стандарту – Базового компоненту дошкільної освіти. Критеріями оцінки якості управлінської діяльності сучасного менеджера є: досягнення поставлених цілей і задач; турбота про гідність, честь, здоров'я педагогічного колективу; покращення умов роботи персоналу; підвищення власної компетентності та професіоналізму персоналу; актуалізація ділового інтересу у підлеглих до інновацій; створення умов для перспективного розвитку закладу дошкільної освіти.

Таким чином, є всі підстави вважати, що поставлені завдання виконано, а мету – досягнуто.

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В. П. Кравця. Г. М. Мешко. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 02.04.2023).
3. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovo%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 19.04.2023).
4. Байєр О., Погрібняк Н. Оцінюємо сенсорно-пізнавальний розвиток дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2022. № 9. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10000699> (дата звернення: 20.03.2023).
5. Безсонова О., Дудинська Л. Як організувати командну взаємодію дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2022. № 12. URL: <https://evykhovatel.expertus.com.ua/10002708> (дата звернення: 18.02.2023).
6. Біденко Є. Діалектика становлення аксіологічної платформи особистості в педагогічному процесі. *Вища освіта України*. 2020. № 3. С. 72–78.
7. Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.
8. Богуш А. М., Варениця Л. О. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

9. Бойченко С. Виховання гармонійної особистості крізь призму музично-педагогічних систем ХХ ст. *Музичний керівник*. 2012. № 4. С. 4–10.
10. Вусик Т. Музична лабораторія, або Давайте шуміти! *Музичний керівник*. 2013. № 5. С. 16–19.
11. Гавриш Н. Особливості організації освітньо-виховного процесу в групах раннього віку закладів дошкільної освіти різних типів. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 222–231.
12. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. 196 с.
13. Грабарєва О. А. Народна пісенна творчість у вихованні національної свідомості дошкільників. Парціальна програма. Харків : Вид-во «Ранок», 2014. 192 с.
14. Грицан О. В. Формування позитивного іміджу навчального закладу : методичні рекомендації. Миколаїв : ОППО, 2016. 44 с.
15. Губенко Г. Інтегративна педагогічна біоетика як новий напрям підготовки фахівців. *Вища освіта України*. 2014. № 3. С. 75–81.
16. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
17. Закон «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 15.03.2023).
18. Кабка Г. Бережіть дитячі голоси. *Музичний керівник*. 2011. № 1. С. 28–31.
19. Карамушка Л. М. Психологія управління : навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2003. 344 с.
20. Касьянова О. М. Контрольно-аналітична діяльність керівника навчального закладу. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 192 с.

21. Ковтун А. В. Виховання особистості засобами музичного мистецтва у вітчизняній педагогіці кінця XIX – середини XX століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 6 (32). С. 61–67.
22. Козлова І. Незвичайний оркестр: і майстри, і музиканти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 8. С. 41–45.
23. Кошель В. М., Герман Н. В. Зміст і методика використання оздоровчих технологій в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти : посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», директорів, методистів і вихователів закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів : ФОП Баликіна О. В., 2020. 60 с
24. Крутій К. Термінологічне поле музичного заняття в дошкільному навчальному закладі. *Музичний керівник*. 2015. № 11. С. 4–8.
25. Крутій К. Л. «Халабудна педагогіка», або чи потрібен дитині особистий простір? *Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка*. 2020. № 6 (98). Червень. С.12–20.
26. Крутій К. Л., Деснова І. С., Блашкова О. М. Особливості засвоєння дитиною дошкільного віку основних закономірностей граматичної будови рідної мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2022. № 8 (346). Ч. 1. С. 16–28.
27. Крутій К., Зданевич Л. Огляд емпіричних досліджень щодо стратифікації сучасного дошкільного дитинства. *Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph*. Vol. 2. Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. С. 56–70.
28. Левчук Я. Українські народні дитячі музичні інструменти: гра музикою чи музикування грою. *Музичний керівник*. 2013. № 1. С. 4–7.
29. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент. Харків : ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.
30. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.

31. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навч. посібн. Вінниця, 2018. 196 с.
32. Менеджмент : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Страпчук С. І., Миколенко О. П., Попова І. А., Пустова В. В. Львів : Видавництво «Новий Світ – 2000», 2020. 356 с.
33. Мережко Ю. Комплексні чи інтегровані музичні заняття: у чому відмінність? *Музичний керівник*. 2014. № 5. С. 4–7.
34. Мороз-Рекотова Л. В. Вихователь XXI сторіччя: формування професійно- комунікативної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2022. 256 с.
35. Немченко С. Г. Теоретичні і методичні засади підготовки менеджерів освіти до рефлексивного управління : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Харків, 2021. 485 с.
36. Новгородська Ю. Г. Методика музичного виховання дошкільників. Тексти лекцій : навч. посіб. Ніжин, Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2008. 128 с.
37. Нові підходи до управління освітнім закладом в умовах реформування освіти : методичний посібник для керівників закладів загальної середньої освіти / уклад. : Л. М. Михайлова, Л. М. Савенко, В. С. Стасюк. Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 98 с.
38. Панасенко В. План роботи як матриця управлінської діяльності і досвід переосмислення підходу до планування. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 12. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/941031> (дата звернення: 09.08.2023).
39. Сич Т. В. Управління людськими ресурсами закладу освіти : навч. посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Управління навчальним закладом» спеціальності 073 «Менеджмент» / Держ. закл «ЛНУ імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2021. 283 с.

40. Сікорський П. І. Нова педагогіка. Львів : Львівська політехніка. 2021. 539 с.
41. Сущенко Л. О. Технологізація контрольної-аналітичної діяльності сучасного керівника закладу освіти: зміст, функції та особливості. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : збірник наукових статей / За заг. ред. О. В. Гузенко. Суми : ФОП Цьома С. П., 2022. С. 246–251.
42. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
43. Управління закладами освіти: теорія, історія, практика : колективна монографія / Безлюдна Н. В., Бойченко В. В., Бялик О. В., Гагарін М. І. та ін. / за заг. ред. О. Л. Кірдан. Умань : Візаві, 2020. 290 с.
44. Управління закладом освіти : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокошко, Ю. І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ : БДПУ, 2022. 506 с.
45. Федорова М. А. Дошкільна лінгводидактика. Житомир, ФОП Левковець, 2022. 313 с.
46. Хованець Н. В. Створення сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/64.pdf (дата звернення: 23.04.2023).
47. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 208 с.
48. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ : Знання, 2016. 360 с.
49. Черниш А. П. Менеджмент освіти : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Університет» : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 49 с.
50. Шевчук А. Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання*. 2021. № 4. С. 20–23.